

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень 2026 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	5
РОЗДІЛ II. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ ТА СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	7
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	9
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	9
1. Співучасть у кримінальному правопорушенні.....	9
2. Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень.....	10
3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.....	11
4. Звільнення від кримінальної відповідальності.....	12
5. Покарання та його види.....	14
II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	16
6. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.....	16
7. Кримінальні правопорушення проти власності.....	21
8. Кримінальні правопорушення проти довкілля.....	22
9. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.....	23
10. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.....	25
11. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.....	26
12. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.....	28
13. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.....	29
14. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).....	32
15. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.....	34

РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	35
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	35
1. Засади кримінального провадження.....	35
2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження.....	37
3. Докази і доказування.....	39
4. Процесуальні витрати.....	42
5. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу.....	45
II. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	46
6. Загальні положення досудового розслідування.....	46
7. Негласні слідчі (розшукові) дії.....	50
8. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування.....	51
9. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень.....	52
III. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	54
10. Підготовче провадження.....	54
IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	56
11. Провадження в суді апеляційної інстанції.....	56

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВС	Верховний Суд
ДСТУ	Державні стандарти України
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄКПЛ	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
Закон	Закон України
ЗСУ	Збройні Сили України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
СБУ	Служба безпеки України
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ФОП	фізична особа-підприємець
ЦК	Цивільний кодекс України
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України

РОЗДІЛ І. СУДОВІ РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

1.1. Виконання стороною обвинувачення після завершення досудового розслідування проступку (дізнання) правил, передбачених ст. 290 КПК, які, серед інших, забезпечують реалізацію права на захист від обвинувачення у вчиненні злочину, а не тих, що встановлені з цією метою в ч. 5 ст. 301 КПК за обвинуваченням у скоєнні найменш суспільно небезпечного кримінального правопорушення – проступку, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, оскільки забезпечує належне ознайомлення сторони захисту із матеріалами дізнання, що становить дієве підґрунтя до належної реалізації права на захист від висунутого обвинувачення

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 389 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначала про невиконання органом досудового розслідування положень ч. 5 ст. 301 КПК, внаслідок чого усі докази є недопустимими.

Підстави розгляду кримінального провадження ОП ККС ВС: необхідність відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеному в раніше ухвалених постановках колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.04.2023 у справі № 606/719/21 (провадження № 51-1261км23), від 17.07.2023 у справі № 353/685/22 (провадження № 51-1514км23), від 23.09.2024 у справі № 742/557/23 (провадження № 51-2637км24).

Позиція ОП ККС ВС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ОП ККС ВС: ОП ККС ВС вказала, що Законом від 22.11.2018 № 2617-VIII ст. 290 КПК було доповнено положеннями ч. 13, за якими відкриття матеріалів дізнання сторонами кримінального провадження здійснюється в порядку, передбаченому статтями 301 і 314 КПК. Приписи як ст. 290, так і ч. 5 ст. 301, ч. 2 ст. 314 КПК забезпечують право отримати доступ до матеріалів розслідування, що є гарантією виконання завдань ст. 2 КПК.

Положення ст. 290 КПК, на відміну від тих, про які йдеться в ч. 5 ст. 301 КПК, вимагають від сторони обвинувачення надати доступ до всіх матеріалів досудового розслідування, які є в її розпорядженні, що включає в себе можливість робити їх копії або відображення, у тому числі будь-які докази, зокрема можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді. В свою чергу відсутнє вагоме підґрунтя до твердження на користь того, що ч. 5 ст. 301 КПК

як складова спрощеного порядку здійснення кримінального провадження, забезпечує більш вагомі гарантії, ніж встановлені в ст. 290 КПК.

Процедура, визначена в ст. 290 КПК, жодним чином не звужує і не обмежує прав учасників кримінального провадження на доступ до матеріалів розслідування, у порівнянні з процедурою, передбаченою ч. 5 ст. 301 КПК, вона дієво забезпечує реалізацію права на справедливий суд та ознайомлення сторони кримінального провадження з тими матеріалами досудового розслідування (дізнання), які під час судового розгляду становитимуть основу доказової бази для підтвердження або спростування пред'явленого особі обвинувачення.

Отже, надання доступу до матеріалів дізнання в порядку ст. 290 КПК не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Постанова ОП ККС ВС від 19.01.2026 у справі № 301/3018/23 (провадження № 51-2997км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133656391>

1.2. Частина 4 ст. 234 КПК визначає, що клопотання про обшук розглядається за участю слідчого або прокурора і у такому разі вимагає здійснення обов'язкового фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час його розгляду слідчим суддею.

Винесення за таких обставин ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання тягне за собою відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 87 КПК визнання доказів, що були отримані під час виконання такої ухвали, недопустимими

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 309 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджував, що дані протоколу обшуку є недопустимими доказами, оскільки ухвала про дозвіл на обшук житла була винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання і без участі слідчого та прокурора.

Підстави розгляду кримінального провадження ОП ККС ВС: необхідність відступити від висновку про застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеному в постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.03.2023 у справі № 336/941/19 (провадження № 51-298км23).

Позиція ОП ККС ВС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Позиція ОП ККС ВС: ОП ККС ВС звернула увагу на важливість ролі сторони обвинувачення під час розгляду слідчим суддею клопотання про обшук, яка забезпечує можливість для слідчого судді повно з'ясувати та перевірити доводи клопотання, дослідити підстави для його вирішення по суті.

Водночас у тих випадках, коли в законі йдеться про те, що участь когось із учасників є обов'язковою, це чітко визначено в його приписах шляхом використання формулювань «за обов'язкової участі», «лише за участю». Колегія суддів не вважає, що використання в законі формулювання «за участю» є тотожним

формулюванню «за обов'язкової участі». Вочевидь вказівка на те, що розгляд клопотання здійснюється за участі певного учасника, зумовлює обов'язок суду повідомити сторону обвинувачення про судовий розгляд, який має бути проведено у визначеному КПК порядку й строки.

Щодо застосування судом технічних засобів фіксування кримінального провадження, то об'єднана палата ККС ВС наголосила, що участь слідчого або прокурора під час розгляду клопотання про обшук зобов'язує слідчого суддю відповідно до ч. 4 ст. 107 КПК здійснювати такий розгляд з фіксуванням за допомогою технічних засобів кримінального провадження в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. У разі незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, відповідна процесуальна дія та отримані внаслідок її вчинення результати визнаються недійсними (ч. 6 ст. 107 КПК).

Постанова ОП ККС ВС від 19.01.2026 у справі № 336/4830/22 (провадження № 51-1139км25)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133579181>

РОЗДІЛ II. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ ТА СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

1.1. Щодо порядку оскарження ухвали про внесення виправлень у судові рішення або відмову у їх внесенні (провадження передано на розгляд об'єднаної палати)

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: не погодившись із ухвалою слідчого судді про виправлення виявленої допущеної очевидної арифметичної помилки, скаржниця подала апеляційну скаргу, у якій ставила питання про її скасування. Апеляційний суд відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою скаржниці, мотивувавши своє рішення тим, що ухвала слідчого судді про виправлення описки або очевидної арифметичної помилки не входить до переліку судових рішень, які відповідно до положень ст. 309 КПК підлягають окремому оскарженню під час досудового розслідування.

У касаційній скарзі скаржниця зазначає, що таке рішення апеляційного суду не узгоджуються з вимогами ст. 379 КПК, яка передбачає, що ухвала суду про виправлення описок і очевидних арифметичних помилок підлягає оскарженню.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП ККС ВС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП ККС ВС: необхідність відступити від висновків колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС, викладених у постанові від 05.02.2020 (справа № 362/2179/17, провадження № 51-3635км19), Другої судової палати ККС ВС, викладених у постанові від 17.11.2020 (справа № 127/9274/20, провадження № 51-2782км20), Першої судової палати ККС ВС, викладених у постанові від 25.05.2021 (справа № 521/8142/20, провадження № 51-609км21).

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вважає, що оскарження ухвали про внесення виправлень у судове рішення або ж відмову у їх внесенні має здійснюватися в тому ж порядку, як і [оскарження] виправленого судового рішення, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який прийняв таке рішення. Дотримання відповідного порядку оскарження може бути поєднане із наявністю відповідних обмежень права на оскарження тих чи інших судових рішень, крім випадків, коли суд при постановленні ухвали про внесення виправлень у судове рішення вийшов за межі наданих йому законом повноважень.

Законодавцем передбачено оскарження рішення суду за результатами розгляду питання про виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні, при цьому, виходячи з імперативного характеру вимог кримінального процесуального закону та їх правового регулювання (дозволено те, що прямо передбачено), положеннями ст. 379 КПК не закріплено відповідного порядку оскарження таких судових рішень, так само і не міститься будь-яких обмежень щодо цього.

Таким чином колегія суддів ККС вважає, що сформована практика ВС стосовно того, що оскарження ухвали про внесення виправлень у судове рішення або ж відмову у їх внесенні має здійснюватися в тому ж порядку, як і виправленого судового рішення, у тому числі з урахуванням інстанції суду, який прийняв таке рішення, не узгоджується з точним змістом ст. 379 КПК, яка не має посилань чи прив'язок до подібної оцінки під час вирішення питання про можливість оскарження (чи то в апеляційному, чи то у касаційному порядку) такого судового рішення.

Ухвала колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.12.2025 у справі № 712/11657/25 (провадження № 51-3615км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132829411>

1.2. Про визначення суб'єкта, на якого покладається обов'язок про відшкодування моральної шкоди, спричиненої внаслідок кримінального правопорушення, вчиненого особою під час несення військової служби (провадження передано на розгляд Третьої судової палати)

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили військовослужбовця за ч. 1 ст. 115 КК, частково задовольнили цивільний позов потерпілої, стягнули відшкодування моральної шкоди із засудженого – 200 000 грн; із Державного бюджету України – 200 000 грн.

У касаційній скарзі представник третьої особи – Державної казначейської служби України вказує, що суд першої інстанції під час вирішення цивільного позову безпідставно застосував приписи статей 1173, 1174 ЦК. Вважає, що у цій справі необхідно відшкодувати моральну шкоду саме за рахунок військової частини на підставі приписів ст. 1172 ЦК.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд Третьої судової палати ККС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд Третьої судової палати ККС: необхідність відступити від висновків колегії суддів Третьої судової палати ККС, викладених у постанові від 17.04.2024 у справі № 335/3675/22 (провадження № 51-594км24).

Обґрунтування позиції ККС: на переконання колегії суддів ККС, норма ч. 1 ст. 1172 ЦК не передбачає покладення обов'язку з відшкодування шкоди на державу (як це, наприклад, визначено приписами ч. 1 ст. 1174 ЦК), а також не передбачає підстави для стягнення відшкодування безпосередньо з Державного бюджету України.

Водночас під час касаційного розгляду цього кримінального провадження встановлено, що у подібних правовідносинах колегія суддів Третьої судової палати ККС у постанові від 17.04.2024 (справа № 335/3675/22, провадження № 51-594км24), на яку послався апеляційний суд в ухвалі щодо засудженого, керуючись приписами ч. 1 ст. 1172 ЦК, дійшла висновку, що оскільки засуджений під час події кримінального правопорушення виконував військові обов'язки та перебував у службових відносинах звійськовою частиною, то моральна шкода, завдана потерпілій, повинна бути відшкодована з Державного бюджету України та із засудженого.

Правовідносини, що були предметом розгляду колегією суддів у справі № 335/3675/22, та правовідносини, які розглядаються в цьому кримінальному провадженні, є подібними в розумінні ст. 434-1 КПК, оскільки стосуються вирішення питання про те, на кого покладається обов'язок щодо відшкодування моральної шкоди, спричиненої внаслідок кримінального правопорушення, вчиненого особою під час несення військової служби.

Отже, зважаючи на те, що згідно з приписами ч. 1 ст. 1172 ЦК, якими керувалися суди попередніх інстанцій під час вирішення цивільного позову, юридична або фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків, колегія суддів ККС не погоджується із тим, що завдана потерпілій шкода, підлягає відшкодуванню з Державного бюджету України. Тому є підстави для відступу від висновку щодо застосування норми права, викладеному у постанові колегії суддів Третьої судової палати ККС у справі № 335/3675/22.

Ухвала колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.12.2025 у справі № 583/2187/24 (провадження № 51-310км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132870962>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Співучасть у кримінальному правопорушенні

1.1. Види співучасників (ст. 27 КК)

1.1.1. Кримінальний процесуальний закон не містить обмежень щодо засудження пособника за обставин, коли провадження щодо виконавця злочину виділене та зупинене

Обставини справи: обвинувачений, діючи в інтересах сільського голови, схилив особу до надання неправомірної вигоди в особливо великому розмірі у загальній сумі 90 000 доларів США, тобто був пособником отримання неправомірної вигоди сільським головою.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 5 ст. 27, ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує про неможливість засудження обвинуваченого за пособництво у вчиненні злочину особі, щодо якої кримінальне провадження зупинене, а його винуватість як виконавця злочину не встановлена.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що кримінальний процесуальний закон не містить обмежень щодо засудження пособника за обставин, коли провадження щодо виконавця злочину виділене та зупинене.

Окремий розгляд щодо пособника не позбавляє його можливості ставити під сумнів не лише докази і обставини, що стосуються його ролі у стверджуваному злочині, а й усі аспекти пред'явленого обвинувачення, і не свідчить автоматично про порушення права особи на справедливий суд.

Крім заяви про неможливість розгляду справи щодо обвинуваченого без встановлення винуватості виконавця, сторона захисту не зазначила, які саме складнощі у відстоюванні захисної позиції спричинила відсутність виконавця під час судового розгляду.

Аналіз матеріалів провадження свідчить, що суди попередніх інстанцій надали стороні захисту засудженого всі можливості оспорювати будь-які обставини, важливі в контексті пред'явленого обвинувачення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.01.2026 у справі № 369/12790/18 (провадження № 51-3286км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133475372>

2. Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень

2.1. Рецидив кримінальних правопорушень (ст. 34 КК)

2.1.1. Якщо рецидив злочинів утворює одночасно і їх повторність, передбачену у статті чи частині статті Особливої частини КК як ознаку злочину, що впливає на його кваліфікацію, то за змістом ч. 4 ст. 67 КК суд не може ще раз врахувати ні повторності, ні рецидиву злочину при призначенні покарання як обставину, що обтяжує покарання

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 185, частинами 1, 2 ст. 317 КК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що апеляційний суд безпідставно констатував наявність обставини, що обтяжує покарання обвинуваченого, – «рецидив злочинів» стосовно усіх вчинених ним кримінальних правопорушень, оскільки судимості обвинуваченого враховані при кваліфікації його дій за ч. 4 ст. 185 КК, з кваліфікуючою ознакою «повторно».

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що апеляційний суд, обґрунтовуючи своє рішення, зазначив, що обвинувачений вже був засуджений вироком суду за ч. 1 ст. 357, ч. 4 ст. 185, ч. 1 ст. 70 КК до 5 років позбавлення волі, і на момент вчинення нового злочину судимість у останнього не була знята або погашена у встановленому законом порядку. З огляду на це апеляційний суд дійшов переконання, що, оскільки обвинувачений вчинив новий умисний злочин після набрання законної сили вироком суду за попереднє умисне кримінальне правопорушення, в діях обвинуваченого відповідно до ч. 1 ст. 34 КК наявний рецидив злочинів та врахував цю обставину при призначенні останньому покарання.

Водночас Верховний Суд вказував, що якщо рецидив злочинів утворює одночасно і їх повторність, передбачену у статті чи частині статті Особливої частини КК як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, то за змістом ч. 4 ст. 67 КК суд не може ще раз врахувати ні повторності, ні рецидиву злочину при призначенні покарання як обставину, що його обтяжує.

Однак вказане залишилося поза увагою апеляційного суду, який не аргументував своє рішення належним чином в частині врахування рецидиву обставиною, яка обтяжує покарання за ч. 4 ст. 185 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.01.2026 у справі № 161/20739/24 (провадження № 51-3720км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133750304>

3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

3.1. Необхідна оборона (ст. 36 КК)

3.1.1. Незаконне поводження зі зброєю під час воєнного стану не ототожнюється з аналогічними діями у мирний час та може розглядатися як стан крайньої необхідності за умови реальної загрози збройного захоплення міста, якщо умисел особи спрямований на захист України від агресії, а не на свідоме порушення закону

Обставини справи: інспектор поліції придбав та носив при собі вогнепальну зброю, боеприпаси до неї та гранату, що є вибуховим пристроєм, без передбаченого законом дозволу. Вказані предмети були в нього вилучені 20.03.2022 у м Харкові.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і інспектора за ч. 1 ст. 263 КК. Апеляційний суд скасував вирок місцевого суду, на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження щодо інспектора заклав у зв'язку з відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що станом на 20.03.2022 військових рф у м. Харкові не було, а тому не доведено факту необхідності захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, а отже інспектор не перебував у стані необхідної оборони чи крайньої необхідності

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу на те, що при розгляді кримінальних проваджень у даній категорії справ велике значення має час і місце скоєння інкримінованих особи діянь. Зокрема, у цьому кримінальному провадженні встановлено, що часом скоєння інкримінованих дій є перший місяць повномасштабного вторгнення рф на територію України, коли до захисту країни залучалися всі свідомі громадяни, незалежно від приналежності до правоохоронних органів або військових. Отже, на час скоєння інспектором інкримінованих йому дій існувала реальна загроза для його життя та здоров'ю, життя та здоров'ю невизначеного кола осіб, а також загроза охоронюваним правам та свободам громадян, обов'язок захищати які був покладений на нього як на працівника правоохоронного органу.

Місцем вчинення інкримінованих дій є м. Харків, тобто територія, яка в перший місяць повномасштабного вторгнення була під масованим обстрілом ворога та постійною загрозою проникнення диверсійно-розвідувальних груп агресора. Отже, загроза на цій території була реальною і ситуація в перший місяць повномасштабного вторгнення була нестабільною, вимагала посиленних заходів захисту і швидкого реагування на будь-які зміни.

Колегія суддів ККС погоджується з твердженням апеляційного суду, що інспектор діяв у стані крайньої необхідності, тобто з метою відсічі агресії рф, тому його дії, хоча формально й мають ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК, проте їх не можна ототожнювати з аналогічними діями у мирний час, оскільки вони були обумовлені воєнним станом та реальною загрозою збройного захоплення м. Харків військами рф, високої активності ДРГ агресора на території міста.

Отже, умисел інспектора поліції був спрямований не на свідоме порушення Закону у мирний час, а на вчинення дій з метою захисту України від агресії під час воєнного стану.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.01.2026 у справі № 554/4208/22 (провадження № 51-1736км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719570>

4. Звільнення від кримінальної відповідальності

4.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК)

4.1.1. Якщо обвинувачений під час участі у судовому засіданні в режимі відеоконференцзв'язку повідомив, що через погану якість звуку не все зрозумів про своє звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з його примиренням з потерпілим, то суд повинен вжити заходів для повторного роз'яснення обвинуваченому правових наслідків застосування положень ст. 46 КК і переконатися в тому, що ці наслідки йому зрозумілі і він усвідомлено погодився на таке звільнення від кримінальної відповідальності з подальшим закриттям кримінального провадження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій звільнили обвинуваченого за ч. 1 ст. 125 КК від кримінальної відповідальності у зв'язку з його примиренням з потерпілими відповідно до положень ст. 46 КК, а кримінальне провадження закрили на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі обвинувачений зазначає, що під час судового засідання, яке відбувалося в режимі відеоконференції, через погану якість звуку він не чув і не розумів, що відбувається у судовому засіданні, тому вважає, що суд першої інстанції не роз'яснив йому належним чином наслідки застосування положень ст. 46 КК.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що з матеріалів кримінального провадження та відеозапису судового засідання в суді першої інстанції видно, що обвинувачений брав участь у засіданні в режимі відеоконференцзв'язку. При перегляді відеозапису судового засідання вбачається, що зв'язок під час підготовчого засідання був неякісний.

Після оголошення потерпілими і обвинуваченим про те, що вони примирилися і просять звільнити обвинуваченого від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК, а кримінальне провадження закрити, головуєчий у судовому засіданні роз'яснив потерпілим наслідки такого звільнення від кримінальної відповідальності. Після цього головуєчий роз'яснював обвинуваченому наслідки звільнення його від кримінальної відповідальності на підставі положень ст. 46 КК.

Однак потім на запитання головуєчого, чи зрозумілі обвинуваченому наслідки звільнення від кримінальної відповідальності, останній повідомив, що не все зрозумів у зв'язку з поганою якістю звуку. Проте, не дивлячись на це, суд першої інстанції не вжив заходів для налагодження зв'язку і повторного роз'яснення обвинуваченому наслідків звільнення від кримінальної відповідальності на підставі положень ст. 46 КК, а задовольнив клопотання про таке звільнення.

Не погоджуючись з рішенням суду першої інстанції обвинувачений подав апеляційну скаргу, у якій, крім іншого, вказував про не роз'яснення йому місцевим судом наслідків звільнення від кримінальної відповідальності на підставі положень ст. 46 КК.

Однак апеляційний суд належним чином цих доводів не перевірів, формально вказавши, що суд роз'яснив обвинуваченому правові наслідки застосування положень ст. 46 КК, не переконавшись в тому, що такі наслідки були зрозумілі обвинуваченому, й він усвідомлено погодився на звільнення від кримінальної відповідальності на підставі положень ст. 46 КК з подальшим закриттям кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.01.2026 у справі № 446/640/22 (провадження № 51-3647км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133579187>

5. Покарання та його види

5.1. Конфіскація майна (ст. 59 КК)

5.1.1. Для призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна за незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2 ст. 289 КК) суд має встановити наявність корисливого мотиву у діях винної особи. Відсутність корисливого мотиву виключає можливість застосування конфіскації майна, навіть якщо вона передбачена санкцією статті

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 289 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки; за ч. 2 ст. 289 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією частини належного йому майна.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що ні органом досудового розслідування у обвинувальному акті, ні судом при постановленні вироку не було встановлено корисливого мотиву при незаконному заволодінні транспортним засобом потерпілого, тому застосування додаткового покарання у виді конфіскації майна є безпідставним.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено вказівку про призначення обвинуваченому додаткового покарання у виді конфіскації частини належного йому майна.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 289 КК, згідно з положеннями ст. 12 цього Кодексу відноситься до тяжких злочинів, санкція якого передбачає можливість призначення або не призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна.

Корисливим тяжким або особливо тяжким злочином може бути визнаний будь-який із злочинів, визначених у частинах 4 чи 5 ст. 12 КК, якщо його вчинено з корисливих спонукань.

Під корисливими спонуканнями необхідно розуміти бажання винного одержати внаслідок вчинення злочину матеріальні блага для себе або інших осіб, одержати чи зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків або досягти іншої матеріальної вигоди.

Вирішуючи питання щодо доцільності призначення засудженому додаткового покарання у виді конфіскації майна, суд має виходити з наявності чи відсутності у діях винного корисливого мотиву.

За змістом обвинувального акта засуджений не обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 289 КК, з корисливим мотивом. З матеріалів провадження також вбачається, що судами попередніх інстанцій не встановлено у засудженого наявності корисливого мотиву при незаконному заволодінні транспортним засобом потерпілого, а тому застосування у цьому випадку додаткового покарання за ч. 2 ст. 289 КК у виді конфіскації частини належного обвинуваченому майна є безпідставним.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 12.01.2026 у справі № 643/12184/20 (провадження № 51-2233км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133349169>

5.2. Довічне позбавлення волі (ст. 64 КК)

5.2.1. Покарання у виді довічного позбавлення волі (ст. 64 КК) застосовується у випадках, коли необхідність такого призначення обумовлюється особливими обставинами, що обтяжують відповідальність, виключною небезпечністю особи винного. Вказаний вид покарання призначається з урахуванням таких відомостей, як наявність судимостей в особи, у тому числі за вчинення тяжких насильницьких злочинів, негативних характеристик з місця проживання, що, в свою чергу, свідчить про небажання особи стати на шлях виправлення і, як наслідок, про нехтування загальнолюдськими цінностями, зокрема життям іншої людини

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: вироком місцевого суду обвинуваченого засуджено за ч. 2 ст. 15, п. 1 ч. 2 ст. 115 КК; за п. 1 ч. 2 ст. 115 КК та на підставі ст. 70 КК остаточно призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 15 років. Апеляційний суд скасував цей вирок в частині призначеного покарання і ухвалив новий вирок, яким обвинуваченому на підставі ч. 1 ст. 70 КК остаточно призначив покарання у виді довічного позбавлення волі.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що апеляційний суд при призначенні покарання не врахував пом'якшуючі обставини, а саме визнання вини та щире каяття обвинуваченого, а тому вважає, що призначене цим судом покарання не відповідає ступеню тяжкості вчинених останнім злочинів й особі засудженого, та за своїм розміром є явно несправедливим через суворість.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що відповідно до ст. 64 КК довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк.

Покарання у виді довічного позбавлення волі застосовується у випадках, коли необхідність такого призначення обумовлюється особливими обставинами, що обтяжують відповідальність, виключною небезпечністю особи винного. Указаний вид покарання призначається з урахуванням таких даних, як наявність судимостей в особи, у тому числі за вчинення тяжких насильницьких злочинів, з урахуванням негативних характеристик з місця проживання, що в свою чергу, свідчить про небажання особи стати на шлях виправлення і, як наслідок, нехтування загальнолюдськими цінностями, зокрема, життям іншої людини.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, суд апеляційної інстанції, приймаючи своє рішення, дотримався наведених вимог закону. Так, скасовуючи вирок суду першої інстанції в частині призначеного покарання та ухвалюючи новий вирок, апеляційний суд зазначив, що суд першої інстанції залишив поза увагою наявність попередніх судимостей обвинуваченого за вчинення умисних злочинів проти власності, а також те, що будучи звільненим від подальшого відбування покарання у зв'язку з помилуванням у 2022 році,

останній того ж року вчинив інкриміновані йому дії в межах даного кримінального провадження, тобто невдовзі після звільнення з місць позбавлення волі.

Суд апеляційної інстанції обґрунтовано вказав на неналежну правову оцінку місцевим судом сукупності усіх обставин вчинення вбивства, зокрема тому, що обвинувачений, будучи військовослужбовцем та перебуваючи у безпосередньо наближеному місті до зони бойових дій, під час воєнного стану, нехтуючи інтересами служби та вважаючи, що його інтерес переважає над конституційними правами на життя його побратимів, вчинив протиправні дії відносно трьох осіб, об'єднані єдиним умислом – позбавити життя інших людей. Також місцевий суд не врахував конкретні обставини скоєного, які вказують на особливу агресивність і зухвалість дій обвинуваченого, а саме те, що він холоднокрівно здійснив по 8–9 пострілів в потерпілих, розуміючи, що від такої кількості настане смерть потерпілих.

Вищезазначені обставини у їх сукупності свідчать про те, що обвинувачений становить постійну і серйозну загрозу для суспільства, це саме той виключний випадок, визначений ч. 1 ст. 64 КК, коли його виправлення в іншому порядку неможливе, а менш суворе покарання, окрім як довічне позбавлення волі, не здатне забезпечити захист суспільства і справедливість.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 14.01.2026 у справі № 243/1083/23 (провадження № 51-3629км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133421601>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

6. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

6.1. Державна зрада (ст. 111 КК)

6.1.1. Державна зрада не передбачає обов'язкової ознаки діяння у виді передання інформації з обмеженим доступом. У зв'язку з цим наявність чи відсутність у відкритих джерелах відомостей, які обвинувачений передавав представникам держави-агресора, не має вирішального значення для кваліфікації його дій, оскільки такі його діяння були спрямовані на надання допомоги представникам рф у проведенні підривної діяльності проти України, що могло завдати шкоди обороноздатності та державній безпеці України.

Відсутність у вироку суду окремого твердження щодо переданої інформації як такої, що завдала «шкоду інтересам та національній безпеці України», не впливає на правильність правової кваліфікації дій особи за ст. 111 КК

Обставини справи: обвинувачений передавав представникові фсб рф інформацію, що стосується військовослужбовців ЗСУ та діяльності ЗСУ в цілому, з метою надання допомоги в проведенні підривної діяльності рф проти України шляхом передання відомостей, що завдають шкоду обороноздатності та державній безпеці України.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 111 КК.

У касаційні скарзі захисник зазначає, що всі відомості, на які посилається орган досудового розслідування як на ті, що нібито передавав обвинувачений на шкоду Україні, містилися в численних офіційних онлайн-виданнях, які поширювали інформацію у відкритому доступі в мережі «Інтернет». Наголошує, що суди не встановили, яка саме конкретна інформація є такою, що не публікувалася в офіційних джерелах, і, понад те, може завдати шкоди державній безпеці та обороноздатності України.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що суди встановили, що інтернет-ресурси, на які посилався захист, містили лише загальну, публічну інформацію, яка за своїм змістом, обсягом та деталізацією істотно відрізнялася від відомостей, переданих обвинуваченим представникам фсб рф.

З офіційних відповідей Південного територіального управління Військової служби правопорядку, командирів військових частин, наданих у межах їхньої компетенції, вбачається, що передані обвинуваченим відомості стосувалися конкретних обставин військової діяльності, чисельності та складу іноземних військовослужбовців, характеру і місць проведення заходів підготовки, деталей функціонування військових об'єктів та підрозділів, які у засобах масової інформації не висвітлювалися та не перебували у відкритому доступі.

Крім того, суди проаналізували форму та зміст листування обвинуваченого з представниками фсб рф, які за своїм стилем викладу відповідають службовим документам (звітам, рапортам, доповідним запискам), а не журналістським публікаціям. Зазначили, що характер викладення свідчить про отримання та використання інформації з не загальнодоступних джерел, а призначеної для внутрішнього службового користування.

Суди констатували, що сам по собі факт наявності у відкритих джерелах окремих загальних відомостей не спростовує того, що обвинувачений передавав представникам фсб рф конкретизовану, деталізовану та чутливу інформацію, розголошення якої могло завдати шкоди обороноздатності та національній безпеці України.

Водночас колегія суддів ККС зазначає, що склад інкримінованого обвинуваченим кримінального правопорушення не передбачає обов'язкової ознаки у вигляді передання інформації з обмеженим доступом. У зв'язку з цим наявність чи відсутність у відкритих джерелах відомостей, які він передавав представникам фсб рф, не має вирішального значення для кваліфікації його дій, оскільки такі його діяння були спрямовані на надання допомоги представникам рф у проведенні підривної діяльності проти України, що могло завдати шкоди обороноздатності та державній безпеці України.

Колегія суддів ККС відхилила доводи захисника стосовно того, що суд не визначив, яка саме інформація, передана обвинуваченим, завдала шкоди суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, а також державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

За змістом ст. 111 КК державна зрада полягає в умисному вчиненні громадянином України діяння на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону «Про національну безпеку України» такою є захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Надання іноземній державі допомоги в проведенні підривної діяльності полягає у сприянні, наданні будь-якої допомоги резидентам такої держави заподіяти шкоду національній безпеці України. Підривною діяльністю є дії іноземних держав, іноземних організацій або їх представників, спрямовані на підрив основ національної безпеки та інтересів України. Види підривної діяльності та форми допомоги в її проведенні можуть бути різними, зокрема, збір і передача інформації із відкритих джерел на виконання відповідного завдання іноземних держав, іноземних організацій або їх представників. Суб'єктом державної зради є тільки громадянин України. Із суб'єктивної сторони державна зрада характеризується прямим умислом, а ознакою державної зради є мета – заподіяння шкоди суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Склад цього кримінального правопорушення є формальним – для кваліфікації не має значення, чи настали суспільно небезпечні наслідки.

Таким чином, відсутність у вироку окремого твердження щодо переданої інформації як такої, що завдала «шкоду інтересам та національній безпеці України», не впливає на правильність правової кваліфікації дій засудженого за ст. 111 КК, оскільки у вироку викладено її конкретний зміст.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.01.2026 у справі № 522/9890/23 (провадження № 51-6109км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719636>

6.2. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК)

6.2.1. Відсутність трудової книжки та наказів про призначення особи на посаду у незаконно створеному органі на тимчасово окупованій території не виключає факту вчинення особою колабораційної діяльності, якщо сукупність доказів у кримінальному провадженні є достатньою для констатації факту добровільного зайняття посади на тимчасово окупованій території

Обставини справи: громадянка України у березні 2022 року добровільно зайняла посаду в незаконному правоохоронному органі – прокуратурі т. зв. «лнр».

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 7 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що відсутні докази зайняття засудженою будь-якої посади у незаконному правоохоронному органі, оскільки у провадженні немає наказів про її призначення на посаду в прокуратурі лнр, її трудової книжки.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС погоджується із доводами судів попередніх інстанцій про те, що сукупність доказів у цьому провадженні є достатньою для констатації факту зайняття засудженою посади у прокуратурі на тимчасово окупованій території.

З досліджених місцевим судом протоколів огляду (з додатками до них) інтернет-сторінок з публікаціями, у тому числі розміщених на офіційній сторінці «генеральної прокуратури лнр» в соціальній мережі «Інстаграм» вбачалося, що було оголошено про початок роботи прокуратури «лнр» в Біловодському районі, а на відеоролику, де присутня обвинувачена, працівники прокуратури Біловодського району «лнр» організували запалювання вічного вогню саме як працівники прокуратури Біловодського району «лнр», слідчого відділу управління по Біловодському району гп лнр, та військової комендатури до міжнародного дня захисту дітей. Серед таких працівників прокуратури лнр на відеоролику під назвою «Работниками прокуратуры Беловодского района ЛНР организовано зажжение Вечного огня» свідки впізнали засуджену, яка була одягнена у відповідну форму з білими стрічками.

Зі змісту події, яка зафіксована на відеоролику із покладанням квітів, приводу, з нагоди якого це робилося, загальної обстановки, коментарів, аудіоряду, суди прийшли до правильних висновків про те, що засуджена добровільно, без примусу, бере участь у колективному заході, організованому працівниками прокуратури на тимчасово окупованій території.

Факт зайняття вищевказаної посади засудженою було підтверджено також показаннями свідків.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.01.2026 у справі № 186/650/22 (провадження № 51-3289км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719639>

6.2.2. Суди повинні чітко розмежовувати форми колабораційної діяльності, визначені ч. 6 ст. 111-1 КК, а саме організацію і проведення заходів політичного характеру та здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором з урахуванням примітки до цієї статті, де роз'яснено суть цих термінів

Обставини справи: з 23.06.2022 по 08.09.2022 засуджений як спеціаліст по екології та природних ресурсах тимчасової цивільної адміністрації м. Балаклія Ізюмського району Харківської області, облаштував та підключав гучномовці на території окупованого міста Балаклії, через які транслювалась російська пропаганда та радіо «ЖИЗНЬ».

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 6 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що діяння, визнане судами доведеним, не містить складу інкримінованого злочину з урахуванням частин 2 і 3 примітки до ст. 111-1 КК, що свідчить про неправильне застосування кримінального закону, також не встановлено добровільності згоди на співпрацю

з окупантами, а, отже, і умисел на протиправні діяння не доведено поза розумним сумнівом.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій і призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до ч. 6 ст. 111-1 КК однією із форм колабораційної діяльності вважається організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах.

Частинами 2 та 3 примітки до цієї статті роз'яснено суть термінів «заходи політичного характеру» та «здійснення інформаційної діяльності», а саме:

- під заходами політичного характеру розуміються з'їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, круглі столи тощо;
- під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації.

У цьому провадженні суди попередніх інстанцій хоч і констатували винуватість засудженого у вчиненні інкримінованої йому форми колабораціонізму, однак не проаналізували з врахуванням вищезазначених частин примітки до ст. 111-1 КК, про яку форму колабораціонізму йдеться: про організацію та проведення заходів політичного характеру чи про здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією.

Якщо ж суди вважали, що йдеться про обидві ці форми колабораційної діяльності, то те, які саме дії засудженого під яку форму колабораціонізму підпадають слід проаналізувати детально.

Під час судового розгляду обвинувачений свою винуватість не визнав і пояснив, що працював на посаді електрика у Балаклійському будинку культури, російські військові змусили його працювати у цивільній адміністрації м. Балаклія Ізюмського району Харківської області. Засуджений вважав, що ніякої інформаційної чи політичної діяльності він не здійснював.

Сторона обвинувачення інкримінує обвинуваченому вчинення колабораційної діяльності у зв'язку з тим, що останній забезпечував своїми діями функціонування гучномовців, які дозволили транслявати в місті російський контент.

Судам необхідно дослідити, які саме дії вчинював обвинувачений, якими були ці дії, чи останній здійснював дії організаційного характеру щодо забезпечення функціонування каналів зв'язку і трансляції російських наративів у м. Балаклія, чи діяв він за вказівкою окупаційної влади, спільно з нею. Також суду у результаті детального аналізу доказів у цьому провадженні слід мотивувати вчинення якої саме з форм колабораціонізму є доведеним і якими доказами.

У цьому провадженні суд першої інстанції, з яким погодився і апеляційний суд, дійшов висновку, що дії засудженого у здійсненні заходів політичного характеру та інформаційної діяльності полягали у створенні технічних умов та забезпеченні трансляції російського радіо «Жизнь» на тимчасово окупованій території м. Балаклія. Проте суду першої інстанції необхідно конкретизувати свої висновки з врахуванням частин 2 і 3 примітки до ст. 111-1 КК.

Судам необхідно більш детально зупинитися на доведенні факту добровільності дій обвинуваченого і зробити висновок щодо цього з врахуванням доказів, які свідчать про те, що останній розміщував чи організовував розміщення гучномовців без тиску на нього, тобто міг самостійно приймати рішення про вчинення або невчинення певних дій.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 183/8535/22 (провадження № 51-4231км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133828713>

7. Кримінальні правопорушення проти власності

7.1. Грабіж (ст. 186 КК)

7.1.1. Наявність режиму вільного доступу до приміщення торговельної зали магазину-кафе свідчить про законність входження (потрапляння) особи у відповідне приміщення та правомірне її перебування в ньому, а отже виключається інкримінування кваліфікуючої ознаки «проникнення», навіть якщо особа потрапила в приміщення з умислом заволодіти чужим майном

Обставини справи: обвинувачений шляхом вільного доступу проник до приміщення торговельної зали магазину-кафе, звідки повторно, відкрито та з корисливих мотивів викрав майно фізичної особи-підприємця на загальну суму 1 466 грн 19 коп., залишив місце події та розпорядився ним на власний розсуд, чим спричинив потерпілій матеріальну шкоду на вказану суму.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 186 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує про відсутність у обвинуваченого ознаки проникнення у приміщення.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено посилання на проникнення як кваліфікуючу ознаку злочину та на рецидив як обставину, що обтяжує покарання.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що при вирішенні питання щодо наявності у діях особи ознаки проникнення важливим є факт усвідомлення особою незаконності входження (потрапляння) у відповідне приміщення або перебування в ньому. Вчиняючи грабіж, поєднаний з проникненням, особа повинна усвідомлювати протиправність входження (потрапляння) у приміщення або перебування в ньому під час його вчинення, передбачати суспільно небезпечні наслідки такого протиправного входження (потрапляння)

у приміщення й бажати їх настання або ж хоча і не бажати, але свідомо припускати їх настання.

Вирішальним при визначенні законності/незаконності входження (потрапляння) особи у відповідне приміщення або перебування в ньому під час вчинення грабежу, є режим доступу до об'єкта (вільний/обмежений).

Відповідно, наявність режиму вільного доступу до приміщення свідчить про законність входження (потрапляння) особи у відповідне приміщення та правомірне її перебування там, а отже, виключається інкримінування кваліфікуючої ознаки «проникнення», навіть якщо особа потрапила в приміщення з умислом заволодіти чужим майном.

Згідно вироку суду обвинувачений проник до приміщення торговельної зали магазину-кафе шляхом вільного доступу, а тому такі його дії не можуть кваліфікуватись як проникнення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 514/566/23 (провадження № 51-2519км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133509793>

8. Кримінальні правопорушення проти довкілля

8.1. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу (ст. 246 КК)

8.1.1. Правильне встановлення належності місцевості, на якій здійснено незаконну порубку лісу, до території природно-заповідного фонду безпосередньо впливає на визначення розміру заподіяної шкоди і кваліфікацію діянь особи за ст. 246 КК

Обставини справи: обвинувачений вчинив незаконну порубку дерев у лісах на території природно-заповідного фонду, що спричинило тяжкі наслідки.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 246 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що суди належним чином не перевірили його доводів щодо розміру завданої шкоди, що впливає на кваліфікацію діяння засудженого. Захист зазначає, що апеляційному суду було надано докази на підтвердження того, що ділянка, на якій відбулася незаконна порубка дерев, не відноситься до території природно-заповідного фонду.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що як вбачається зі змісту вироку, на підтвердження розміру заподіяної шкоди місцевий суд послався на висновок інженерно-екологічної експертизи, згідно з яким загальний розмір шкоди, заподіяної внаслідок незаконної порубки 4-х сироростучих дерев породи «Осика» на території кварталу, що входить до територій природно-заповідного фонду, становить 585 630,07 грн. При визначенні розміру шкоди експертом застосовано коефіцієнт 10, яким визначається особлива природоохоронна цінність територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Відповідно до матеріалів кримінального провадження захисник подав до апеляційного суду довідку, видану районним підприємством «Райагроліс», в якій зазначено, що площа, на якій вчинено порубку дерев, не входить до площі лісництва, а входить до площі земель територіальної громади, які не передавались в користування лісництву в установленому законом порядку. Однак, апеляційний суд вказав, що зміст вказаної довідки суперечить іншим доказам у провадженні. Натомість висновків щодо змісту вказаного документа, аналізу аспектів його належності, допустимості, достовірності як доказу, даних про його оцінку як доказу на предмет підтвердження чи не підтвердження обставин, що підлягають доказуванню, в ухвалі апеляційного суду немає.

Колегія суддів ККС зазначила, що встановлення обставини щодо належності чи неналежності ділянки, на якій здійснено незаконну порубку, до території природно-заповідного фонду безпосередньо впливає на правильність кваліфікації діянь обвинуваченого з огляду на правильне визначення суми спричинених ним збитків шляхом надання на відповідну експертизу об'єктивних даних щодо характеристики місця вчинення порубки.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.01.2026 у справі № 347/888/23 (провадження № 51-3800км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133579188>

9. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

9.1. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК)

9.1.1. Для кваліфікації дій особи за ч. 1 ст. 263 КК не має правового значення встановлення номерного знака вилученої вогнепальної зброї та попереднього власника мисливської рушниці, оскільки ці обставини не передбачені як ознаки відповідного складу кримінального правопорушення

Обставини справи: під час проведення обшуку у домоволодінні обвинуваченого було виявлено та вилучено вогнепальну зброю, а саме обріз двоствольної гладкоствольної мисливської рушниці марки ТОЗ, моделі Б/БМ, 16 калібру, виготовлений шляхом переробки з мисливської рушниці промислового виготовлення, що виразилося в укорочуванні стволів та прикладу. Тобто обвинувачений незаконно зберігав вказану вогнепальну зброю без передбаченого законом дозволу.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за п. 6 ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що висновки суду першої інстанції про доведеність вини обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК, в порушення вимог ст. 17 КПК є припущеннями, які ґрунтуються на відомостях про те, що останній користувався домоволодінням, показаннях свідка, та результатах проведення обшуку. Однак, оскільки територія

домогосподарства не загороджена парканом, будь-яка особа могла проникнути до будинку і залишити виявлені там речі.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що з матеріалів кримінального провадження убачається під час судового розгляду засуджений подав клопотання про проведення експертизи в кримінальному провадженні з метою встановлення номеру обрізу гладкоствольної мисливської рушниці для встановлення її попереднього власника.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні вказаного клопотання, належним чином мотивувавши своє рішення. В порушення ст. 332 КПК, в клопотанні обвинуваченого не наведено наявності підстав, передбачених ст. 242 цього Кодексу, для призначення експертизи. До того ж в клопотанні не зазначено обставини, що мають значення для кримінального провадження, для з'ясування яких необхідно призначити експертизу.

В судовому засіданні обвинувачений та його захисники на виконання вимог ст. 244 КПК в обґрунтування підстав для призначення експертизи зазначили, що визначення номеру вогнепальної зброї необхідно для встановлення її попереднього власника, що має значення для перевірки наявності в діях обвинуваченого складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК.

В свою чергу місцевий суд виходив із того, що засуджений обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК, предметом якого є вогнепальна зброя (обріз двоствольної гладкоствольної мисливської рушниці), вилучена працівниками поліції при проведенні обшуку. Для кваліфікації дій особи за ч. 1 ст. 263 КК не має правового значення встановлення номерного знаку вилученої вогнепальної зброї та попереднього власника мисливської рушниці, оскільки ці обставини не передбачені як ознаки відповідного складу кримінального правопорушення.

Рішення суду про відмову в задоволенні клопотання про проведення експертизи вогнепальної зброї, вилученої під час обшуку, є належним чином обґрунтованим, а доводи засудженого в цій частині безпідставними, оскільки спрямовані на з'ясування питань, вирішення яких не має кримінального правового значення в провадженні, де засуджений обвинувачувався і визнаний винуватим лише у незаконному зберіганні вогнепальної зброї без передбаченого законом дозволу, і не йдеться про інкримінування засудженому інших альтернативно передбачених в ч. 1 ст. 263 КК протиправних діянь.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 15.01.2026 у справі № 536/1112/19 (провадження № 51-3619км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133475355>

10. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

10.1. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК)

10.1.1. Незаконне заволодіння транспортним засобом може бути вчинене шляхом зловживання довірою, коли особа використовує автомобіль всупереч волі власника або користувача та не з тією метою, для якої його було передано. Передача власником автомобіля ключів та свідоцтва про реєстрацію не свідчить про надання дозволу на використання транспортного засобу

Обставини справи: обвинувачений, в приміщенні СТО частково здійснивши ремонтні роботи, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, без відома та волі потерпілого сів до салону автомобіля VOLKSWAGEN NEW BEETLE, не маючи на нього жодних прав, і, скориставшись ключем від замка запалювання, який потерпілий йому залишив, завів двигун та зрушив з місця.

Крім того, обвинувачений повторно, частково здійснивши ремонтні роботи, без відома та дозволу потерпілого сів до салону його автомобіля NISSAN 350Z, де, не маючи на нього жодних прав, і, скориставшись ключем від замка запалювання, який останньому залишив потерпілий, завів двигун та зрушив з місця.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1, 2 ст. 289 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає, що в діянні обвинуваченого відсутні мотив та злочинний умисел, а передача ключів і свідоцтва про реєстрацію автомобіля вказує на згоду потерпілого на користування автомобілем.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій в частині призначеного покарання.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що вирішуючи питання про те, правомірно чи протиправно засуджений заволодів транспортними засобами, суд виходить з того, що під незаконним заволодінням транспортним засобом необхідно розуміти умисне, протиправне вилучення його з будь-якою метою у власника або законного користувача всупереч їх волі (з місця стоянки чи під час руху) шляхом запуску двигуна, буксирування, завантажування на інший транспортний засіб, примусового відсторонення зазначених осіб від керування, примушування їх до початку чи продовження руху тощо.

Таке заволодіння може бути вчинене таємно або відкрито, шляхом обману чи зловживання довірою, із застосуванням насильства або погроз. З огляду на обставини конкретного провадження моментом закінчення злочину може бути початок руху автомобіля унаслідок запуску двигуна чи буксирування, момент встановлення контролю за рухом транспортного засобу внаслідок відсторонення власника чи користувача від керування ним або їх примушування до початку чи продовження руху.

Протиправному заволодінню транспортним засобом шляхом зловживання довірою притаманні свої ознаки, які відрізняють указаний спосіб вчинення кримінального правопорушення від інших. У разі застосування зловживання

довірою моментом закінчення кримінального правопорушення є момент припинення правомірного володіння транспортним засобом, яке здійснювалося винуватим за волею і бажанням власника або користувача, у межах та порядку, визначених ними, та встановлення протиправного володіння внаслідок використання транспортного засобу всупереч їх волі, тобто не з тією метою, для досягнення якої його передано, і не для вирішення тих завдань, які визначені власником чи володільцем як умова для передачі і правомірного володіння транспортним засобом.

Зі змісту оскаржуваного вироку вбачається, що суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що передача потерпілим засудженому ключів та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, не свідчить про надання потерпілим дозволу на використання транспортного засобу з метою поїздки по місту, й такі дії засудженого є незаконним заволодінням транспортним засобом.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 12.01.2026 у справі № 643/12184/20 (провадження № 51-2233км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133349169>

11. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

11.1. Хуліганство (ст. 296 КК)

11.1.1. Дії осіб, які в громадському місці, у присутності малолітніх дітей та перехожих, демонструючи явну неповагу до суспільства, зухвало напали на потерпілого, спричинивши йому середньої тяжкості тілесні ушкодження, де внаслідок їхніх дій було розбито вікно магазину і порушено його роботу, свідчать про особливу зухвалість та грубе порушення громадського порядку

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили двох обвинувачених за ч. 1 ст. 28 ч. 1 ст. 122, ч. 2 ст. 296 КК.

У касаційних скаргах засуджені стверджують, що в їх діях відсутній умисел на порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, оскільки їхні дії спровоковані потерпілим, а мотивом дій обвинуваченого був захист своїх рідних.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що встановлені обставини дали місцевому суду належні підстави до висновку про те, що в діях обвинувачених наявні склади таких кримінальних правопорушень як хуліганство (ч. 2 ст. 296 КК), адже вони спільно грубо порушили громадський порядок, ті правила, які є загальноприйнятими нормами поведінки у громадських місцях, поєднані із особливою зухвалістю та пошкодженням чужого майна, тимчасовим порушенням нормальної роботи магазину через розбите віконне скло, вчинені з мотивів явної неповаги до суспільства, та середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК), заподіяне потерпілому внаслідок спільного заподіяння обвинуваченими фізичної шкоди останньому у вигляді: відкритого перелому

нижньої щелепи зліва на рівні 4-го зуба, восьми синців та крововиливу обличчя, саден обличчя, наплічної ділянки зліва, синців правого плеча, що спричинені від дії не менш семи ударів в область обличчя, правого плеча тупого (тупих) твердого предмету (предметів).

Апеляційний суд погодився з таким висновком місцевого суду, наведені ним мотиви вважав слушними, а з огляду на встановлені фактичні обставини обґрунтовано взяв до уваги, що обвинувачені, перебуваючи в громадському місці, у присутності малолітніх дітей та перехожих, демонструючи явну неповагу до суспільства, зухвало напали на потерпілого, і внаслідок їх дій було розбито вікно магазину і порушено його роботу. Тобто дії обвинувачених вплинули на функціонування роботи магазину, а їх активна форма призвела до подальшого розвитку конфлікту і спричинення потерпілому середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

При цьому апеляційний суд належним чином перевіряв доводи захисника про те, що тріщина на вікні закладу не перешкоджала роботі цього закладу, а зупинка роботи була обумовлена виключно ініціативою працівника закладу, та не погодився з такими доводами. Спираючись на положення Закону «Про охорону праці» та правила пожежної безпеки, апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку, що припинення роботи магазину було необхідним заходом реагування, адміністрація закладу була зобов'язана забезпечити безпеку відвідувачів та персоналу, зафіксувати обставини події, оцінити завдані пошкодження та викликати працівників правоохоронних органів, що в даному випадку й було зроблено.

При цьому апеляційний суд обґрунтовано зазначив про те, що факт зупинення роботи закладу через пошкодження віконного скла через поведінку обвинувачених є підставою для висновку про особливу зухвалість їх дій та грубе порушення ними громадського порядку, яке до того ж мало вплив на невизначене коло осіб, оскільки суди встановили, що очевидцями подій також стали діти та перехожі, які намагалися зупинити конфлікт та заспокоїти обвинувачених, однак вони на їх зауваження не реагували та продовжували протиправні дії, що дає підстави для висновку про наявність у діях обвинувачених мотиву явної неповаги до суспільства, що супроводжувалося особливою зухвалістю.

Особисті неприязні стосунки, на наявність яких у касаційній скарзі посилаються засуджені, не спростовують наявність у їх діях хуліганського мотиву, оскільки для визначення такого необхідно враховувати характер дій, спосіб вчинення, причини, що спонукали особу вдатися до певних дій, поведінку обвинувачених та потерпілих. Натомість підтверджують обґрунтованість висновків судів попередніх інстанцій до кваліфікації дій засуджених за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 296, ч. 1 ст. 28 ч. 1 ст. 122 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.01.2026 у справі № 206/2727/23 (провадження № 51-3808км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133656432>

12. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

12.1. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК)

12.1.1. Відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених частинами 1, 2 ст. 319 КК, згідно з їх диспозиціями настає у разі незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах. Відсутність доказів отримання лікарем грошових коштів безпосередньо за видачу рецептів на наркотичні засоби, а також відсутність доказів збільшення заробітної плати чи премій внаслідок видачі таких рецептів, виключає корисливий мотив

Обставини справи: органом досудового розслідування лікар-психіатр обвинувачувалася в тому, що вона, діючи з корисливих мотивів, в недержавних медичних закладах (медичні центри) здійснила незаконну видачу спеціальних рецептурних бланків форми № 3 (ф3) для виписування наркотичних та психотропних засобів, а саме: рецепти на право одержання лікарського засобу, що містить наркотичний засіб чи психотропну речовину, який є документом суворої звітності.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали лікаря невинуватою за частинами 1, 2 ст. 319 КК та виправдали на підставі п. 3 ч.1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в її діянні є склад кримінальних правопорушень.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що медичні центри є недержавними медичними установами та ведуть свою діяльність на комерційній основі. На переконання прокурора виправдана була зацікавлена у видачі рецептів, оскільки такі її дії були направлені на отримання більшого прибутку для медичних центрів і, як наслідок, вона сама отримує більше коштів для себе.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що згідно з диспозиціями частин 1, 2 ст. 319 КК відповідальність за вчинення вказаних кримінальних правопорушень настає у разі незаконної видачі рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах. Тобто мотивом вчинення вказаних кримінальних правопорушень, є саме користь або інший особистий інтерес.

Згідно з пред'явленим обвинуваченням виправдана вчинила інкриміновані діяння саме з корисливого мотиву.

Апеляційний суд, спростовуючи твердження прокурора про наявність корисливого мотиву у виправданій, послався на те, що по жодному із епізодів пред'явленого обвинувачення сторона обвинувачення не довела фактів отримання грошових коштів за видачу рецептів на право придбання наркотичних засобів саме виправданою.

Судовим розглядом цього кримінального провадження встановлено, що грошові кошти за надані виправданою консультації, як лікаря психіатра, сплачувалися на рецепції адміністраторам медичних закладів.

Крім того, доказів про те, що в результаті видачі виправданою рецептів на придбання наркотичних засобів, остання отримувала більшу заробітну плату чи премії або іншу матеріальну винагороду, матеріали кримінального провадження не містять.

Таким чином, фактичні дані довідок медичних центрів про нарахування заробітної плати виправданій підтверджують факт отримання останньою у вказаних недержавних медичних закладах (клініках) щомісячної заробітної плати, водночас спростовує версію сторони обвинувачення про зацікавленість виправданої у видачі рецептів на право придбання наркотичних засобів та залежність розміру її заробітної плати від кількості виданих рецептів на право придбання наркотичних засобів.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.01.2026 у справі № 953/5793/23 (провадження № 51-3924км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133509757>

13. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

13.1. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК)

13.1.1. Кримінальне правопорушення за ст. 348 КК має місце, коли посягання на працівника правоохоронного органу вчинено у зв'язку з його службовою діяльністю. При цьому кримінальна відповідальність настає, якщо злочин вчинено з метою не допустити чи припинити правомірну діяльність потерпілого у зв'язку з виконанням ним службового обов'язку, змінити характер останнього, а так само з мотивів помсти за таку діяльність незалежно від часу, що минув з моменту виконання потерпілим своїх обов'язків

Обставини справи: обвинувачений умисно здійснив наїзд автомобілем на майора прикордонного загону Державної прикордонної служби, чим спричинив йому тяжкі тілесні ушкодження, внаслідок яких останній помер.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 348 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що дії обвинуваченого мали б кваліфікуватися за ч. 2 ст. 286 КК, оскільки смерть потерпілого настала внаслідок отримання тяжких тілесних ушкоджень у результаті ДТП за участю обвинуваченого.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суд вмотивовано зазначив, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 348 КК, з об'єктивної

сторони має місце лише тоді, коли посягання на працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, вчинено у зв'язку з їх службовою діяльністю або громадською діяльністю щодо охорони громадського порядку і державного кордону.

Правильна кваліфікація дій винного за ст. 348 КК потребує встановлення часових меж, в яких особа виконує повноваження працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. При цьому кримінальна відповідальність настає, якщо злочин вчинено з метою не допустити чи припинити правомірну діяльність потерпілого у зв'язку з виконанням ним зазначеного обов'язку, змінити характер останнього, а так само з мотивів помсти за неї незалежно від часу, що минув з моменту виконання потерпілим своїх обов'язків.

Із суб'єктивної сторони зазначене кримінальне правопорушення характеризується умисною формою вини, за якою винний усвідомлює, що посягає на життя працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, передбачає настання смерті або свідомо допускає її настання.

При кваліфікації дій обвинуваченого за ст. 348 КК, судом враховано, що склад злочину, передбачений цією статтею, є спеціальною нормою до загальної норми, яка міститься у ст. 115 КК. Така спеціальна норма виділена за ознакою спеціального потерпілого та тим, що посягання на життя працівника правоохоронного органу чи його близьких родичів здійснюється у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків.

Згідно з наявних в матеріалах кримінального провадження документів вбачається, що потерпілий на час події працював начальником відділу прикордонної служби, ніс службу в прикордонному наряді «Прикордонний патруль».

При цьому, суд на підставі показань свідків у кримінальному провадженні дійшов висновку про те, що на момент події обвинувачений усвідомлював, що посягає на життя працівника правоохоронного органу, у зв'язку з виконанням потерпілим своїх службових обов'язків із охорони державного кордону України. Зокрема, навіть у своїх показаннях, наданих у місцевому суді, обвинувачений зазначив, що перед подією він спілкувався з працівниками прикордонної служби щодо визволення затриманої ними особи.

Також судом встановлено, що обвинувачений, керуючи технічно справним автомобілем, який знаходився поза межами проїзної частини дороги, та розпочинаючи рух в напрямку огорожувального паркану, де за декілька метрів від автомобіля знаходився потерпілий, із метою визволення затриманого, передбачав завдання шкоди життю та здоров'ю працівника правоохоронного органу, який був одягнутий у формений одяг та виконував покладені на нього обов'язки із виявлення та припинення протиправної діяльності на державному кордоні України та свідомо допускав та бажав їх настання.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 21.01.2026 у справі № 305/831/19 (провадження № 51-2522км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133600311>

13.2. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК)

13.2.1. Відмежовуючи кримінальне правопорушення, передбачене ст. 355 КК, від інших злочинів, слід виходити з того, що при вчиненні примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань винний не посягає на чуже майно, право на нього, не вимагає від потерпілого вчинення інших дій майнового характеру, які останній не зобов'язаний вчиняти. Він примушує потерпілого виконати свій юридичний обов'язок, який випливає з цивільно-правових зобов'язань.

Стаття 355 КК не передбачає такого способу вчинення злочину, як вилучення та утримання з метою забезпечення гарантії виконання цивільно-правового зобов'язання чужого майна задля спонукання потерпілого виконати цивільно-правове зобов'язання

Обставини справи: обвинувачений, маючи прямий умисел на примушування до виконання цивільно-правового зобов'язання, поєднане із погрозою насильства над потерпілим, на прохання свого знайомого підійшов ззаду до потерпілого та схопив його лівою рукою за ший, а правою рукою дістав з кишені своєї куртки предмет, схожий на пістолет, та наставив до лівої скроні потерпілого й почав висловлювати йому вимогу передати 1 000 грн за реалізацію мобільних телефонів. З метою подолати волю потерпілого до супротиву обвинувачений зробив постріл у гору, оскільки потерпілий не визнав наявності цивільно-правового зобов'язання. Після цього обвинувачений погодився на пропозицію потерпілого забрати його мобільний телефон в якості завдатку, поки потерпілий не винесе гроші з дому та не виконає зобов'язання щодо сплати коштів за реалізацію шести мобільних телефонів.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 355 КК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що судом надано неправильну правову оцінку обставинам кримінального провадження та безпідставно кваліфіковано дії обвинуваченого за ч. 1 ст. 355 КК, оскільки дії останнього були направлені на заволодіння чужим майном (мобільним телефоном потерпілого) шляхом розбійного нападу.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що апеляційний суд належним чином не перевінив доводи, наведені в апеляційній скарзі сторони обвинувачення, а формально вказав, що суд першої інстанції вірно кваліфікував дії обвинуваченого на ч. 1 ст. 355 КК.

Однак такий висновок апеляційного суду є передчасним, оскільки зроблений без належного з'ясування всіх обставин даного кримінального провадження.

Відмежовуючи кримінальне правопорушення, передбачене ст. 355 КК, від інших злочинів, слід виходити з того, що при вчиненні примушування

до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань винний не посягає на чуже майно, право на нього, не вимагає від потерпілого вчинення інших дій майнового характеру, які останній не зобов'язаний вчиняти. Він примушує потерпілого виконати свій юридичний обов'язок, який випливає з цивільно-правових зобов'язань. При вчиненні цього злочину посягання на власність відсутнє, більше того, винний шляхом примушування може прагнути поновити порушені з вини потерпілого відносини власності.

Погодившись з висновками суду першої інстанції, апеляційний суд акцентував свою увагу на тому, що дії обвинуваченого були направлені на єдину мету – примушування потерпілого до виконання ним цивільно-правового зобов'язання, а саме повернення третій особі боргу, у наявності якого засуджений був впевнений.

В той же час, суд апеляційної інстанції не врахував, що ст. 355 КК не передбачає такого способу вчинення злочину як вилучення та утримання з метою забезпечення гарантії виконання цивільно-правового зобов'язання чужого майна, задля спонукання потерпілого виконати цивільно-правове зобов'язання.

Натомість із оскаржуваної ухвали вбачається, що обвинувачений, утримуючи за ший потерпілого, із застосуванням предмета, схожого на пістолет, який потерпілий розцінив як справжній, з метою примусити повернути борг третій особі отримав від нього мобільний телефон, тобто вчинив активні дії щодо вилучення чужого майна.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 21.01.2026 у справі № 333/11141/23 (провадження № 51-4038км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133579193>

14. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

14.1. Непокора (ст. 402 КК)

14.1.1. Написання військовослужбовцями військової служби за мобілізацією рапортів про відмову від виконання наказу командира через критичну ситуацію із забезпеченням не є відкритою відмовою від виконання бойового наказу (ст. 402 КК) за відсутності інших доказів такої відмови та без встановлення факту реального його невиконання

Обставини справи: двоє солдатів, перебуваючи на бойовій позиції спостережного пункту, в присутності безпосереднього командира, а в подальшому в присутності командира роти, які для них є начальниками за службовим становищем та військовим званням, та в присутності інших військовослужбовців, відмовилися виконувати наказ щодо несення бойового чергування на спостережному пункті. Свою відмову від виконання вказаного наказу виклали письмово у рапортах.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватими та виправдали двох солдатів за ч. 4 ст. 402 КК, у зв'язку з відсутністю в їхніх діях складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що суди здійснили неналежне та неповне дослідження усіх обставин справи, що призвело до неправильного застосування кримінального закону та безпідставного виправдання осіб за ч. 4 ст. 402 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що суди зробили висновок про невинуватість осіб у вчиненні інкримінованого їм злочину, покликаючись на низку доказів. Так, обоє виправданих стверджували, що вони в складі відділення зайняли спостережний пункт з метою візуального спостереження за діями противника, однак згодом, приблизно через 3 тижні перебування на бойовому чергуванні, ситуація із забезпеченням стала критичною і вони поскаржилися своєму безпосередньому командирі. Після цього приїхав командир роти, забрав їх з бойової позиції та відвіз в штаб, де вони написали рапорти про відмову від виконання наказу, вважаючи, що це допоможе із подальшим вирішенням питання забезпечення їхнього підрозділу. Водночас виправдані наголосили, що вони не відмовлялися від виконання бойового наказу, а хотіли лише вирішити питання із забезпеченням.

Командир взводу повідомив, що солдати разом з іншими військовослужбовцями підрозділу виконали його наказ та заступили на бойове чергування, а далі вони не відмовлялися виконувати вказаний наказ, а лише просили спілкування із керівництвом щодо вирішення питань належного забезпечення їхнього підрозділу.

Допитані місцевим судом свідки, які як військовослужбовці разом із виправданими входили до складу підрозділу, зазначили, що в їх присутності виправдані не відмовлялися виконувати бойовий наказ, а свідок, як командир вказаного підрозділу, розповів в суді про те, що він особисто не був свідком відмови виправданих від виконання наказу.

Не підтверджується факт відмови солдат від виконання бойового наказу і показаннями допитаної в суді першої інстанції свідка, яка лише за наказом командира частини надала виправданим аркуші паперу для написання рапортів.

В ході касаційної перевірки матеріалів кримінального провадження ККС встановлено, що суди попередніх інстанцій обґрунтовано визнали висунуте двом солдатам обвинувачення таким, що не знайшло свого підтвердження, адже жоден із допитаних судом першої інстанції свідків, в присутності яких нібито особи відмовилися виконувати наказ, цього не підтвердили.

Колегія суддів ККС звернула увагу, що самих лише рапортів, без оцінки обставин їх написання та реального встановлення факту невиконання наказу, недостатньо для притягнення до кримінальної відповідальності.

Письмові докази у цьому провадженні, а саме акт службового розслідування, доповідь командира та повідомлення про кримінальне

правопорушення начальника за фактом відкритої відмови від виконання бойового завдання військовослужбовцями військової служби за мобілізацією, не спростовують правильність висновків судів у цьому провадженні, які комплексно оцінили факти і докази та прийшли до правильного висновку про необхідність виправдання двох солдат.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.12.2025 у справі № 335/4879/22 (провадження № 51-1636км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132789558>

15. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

15.1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2 КК)

15.1.1. Висловлювання, які в умовах збройного конфлікту можуть бути сприйняті як підтримка насильства або схвалення дій агресора, не підпадають під захист ст. 10 ЄКПЛ, а тому криміналізація дій, передбачених ст. 436-1 КК, є законною та відповідає європейським стандартам захисту прав людини

Обставини справи: обвинуваченого визнано винуватим у виправдовуванні збройної агресії рф проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії рф проти України як внутрішнього громадського конфлікту, а також глорифікації осіб, які здійснювали збройну агресію рф проти України, розпочату у 2014 році, вчинених повторно.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 1, 3 ст. 436-2 КК.

У касаційній скарзі засуджений висловлює твердження про сумнівну, на його переконання, конституційність ст. 436-2 КК та її невідповідність міжнародним стандартам.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до Конституції України та Закону «Про Конституційний Суд України», оцінка конституційності законів належить до виключної компетенції Конституційного Суду України.

При цьому колегія суддів ККС нагадує про те, що суди загальної юрисдикції зобов'язані застосовувати норми кримінального закону доти, доки вони не визнані неконституційними у встановленому законом порядку, а свобода слова не може використовуватися як прикриття для поширення ідей, що загрожують національній безпеці держави.

ЄСПЛ у своїй практиці неодноразово наголошував, що висловлювання, які в умовах збройного конфлікту можуть бути сприйняті як підтримка насильства або схвалення дій агресора, не підпадають під захист ст. 10 Конвенції.

Таким чином, застосування ст. 436-2 КК є законним, пропорційним та таким, що відповідає європейським стандартам захисту прав людини.

З урахуванням наведеного колегія суддів ККС дійшла висновку, що апеляційний суд правильно застосував норми матеріального права.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 646/7075/24 (провадження № 51-3918км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133579203>

РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Засади кримінального провадження

1.1. Повага до людської гідності (ст. 11 КПК)

1.1.1. Умови тримання під вартою, зокрема додержання санітарно-гігієнічних норм, надання ув'язненим медичної допомоги, їх матеріальне й соціально-побутове забезпечення регулюються Законом «Про попереднє ув'язнення». Недотримання положень зазначеного Закону може тягнути втручання у рішення судів, ухвалені за результатами розгляду кримінального провадження по суті, лише у випадках, коли воно вплинуло на допустимість доказів обвинувачення, на яких ґрунтується вирок, призвело до порушення права обвинуваченого на захист або інших процесуальних прав настільки, що наслідки цих порушень нівелюють результати судової процедури

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 156, ч. 2 ст. 15 ч. 2 ст. 301, ч. 3 ст. 301 КК, а також визнали невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 155 КК, і виправдали у зв'язку з недоведеністю, що в його діянні наявний склад кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що утримується під вартою у СІЗО в неналежних умовах, а під час обстрілів в камері неодноразово вибивало скло.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що посилання засудженого у своїй касаційній скарзі на тримання його під вартою у камері 7,5 кв.м., а також і те, що під час обстрілів у його камері неодноразово було вибито вікна, що погіршило його психологічний стан, не впливають на призначене покарання як за кожен із вчинених ним злочинів, так і на остаточне покарання за їхньою сукупністю.

Кримінальний процесуальний закон визначає правові підстави та порядок затримання особи, обрання щодо неї запобіжного заходу у виді взяття під варту, продовження строків тримання під вартою і встановлює гарантії дотримання загальних засад кримінального провадження. Водночас умови тримання під вартою, зокрема додержання санітарно-гігієнічних норм, надання ув'язненим медичної допомоги, їх матеріальне й соціально-побутове забезпечення

регулюються окремим нормативно-правовим актом – Законом «Про попереднє ув'язнення».

Недотримання положень зазначеного Закону може тягнути втручання у рішення судів, прийняті за результатами розгляду кримінального провадження по суті, лише у випадках, коли воно вплинуло на допустимість доказів обвинувачення, на яких ґрунтується вирок, призвело до порушення права обвинуваченого на захист або інших процесуальних прав настільки, що наслідки цих порушень нівелюють результати судової процедури.

У той же час, як вбачається з матеріалів кримінального провадження, умови тримання особи під вартою жодним чином не стосуються порядку одержання доказів, поданих стороною обвинувачення і використаних судом у вирок. Отже, наведена засудженим обставина не вплинула і не могла вплинути на законність чи обґрунтованість судових рішень та не є підставою для втручання у них за результатами касаційного перегляду.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.01.2026 у справі № 490/5793/18 (провадження № 51-3268км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133750301>

1.2. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження (ст. 29 КПК)

1.2.1. Відкриття апеляційного провадження за скаргою, викладеною недержавною мовою, саме по собі не є підставою для скасування ухвали суду апеляційної інстанції, постановленої за результатами розгляду апеляційної скарги засудженого на вирок місцевого суду з урахуванням того, що стороною захисту не оспорується правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність та призначення покарання

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 185, ч. 4 ст. 296 КК.

У касаційній скарзі прокурор звертає увагу на те, що апеляційний суд відкрив апеляційне провадження за апеляційною скаргою обвинуваченого, яку викладено недержавною мовою, що не узгоджується з вимогами чинного законодавства й, на думку прокурора, не дозволяло суду в повному обсязі зрозуміти її точний зміст.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали суду апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що як убачається з матеріалів кримінального провадження, засуджений є громадянином України, постійним мешканцем Дніпропетровської області, він особисто подав апеляційну скаргу, у судовому засіданні апеляційного суду підтримав її, висловлював свою позицію, звертав увагу на доводи інших учасників, не заявляв клопотань про залучення перекладача і не посилався на нерозуміння мови судового провадження.

За таких обставин суд апеляційної інстанції не мав об'єктивних підстав вважати, що засуджений потребує перекладача.

Водночас колегія суддів ККС вказала, що відкриття апеляційного провадження за скаргою, викладеною недержавною мовою, саме по собі

не є підставою для скасування оскаржуваної прокурором ухвали суду апеляційної інстанції, постановленої за результатами розгляду апеляційної скарги засудженого на вирок місцевого суду з урахуванням того, що сторонами кримінального провадження не оспорується правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність та призначення покарання.

До того ж, варто зауважити, що свою незгоду з розглядом апеляційної скарги засудженого, викладеної російською мовою, прокурор висловив лише після перегляду провадження судом апеляційної інстанції.

У свою чергу колегія суддів ККС врахувала, що сторона захисту і сам засуджений не подавали касаційних скарг та не стверджували про порушення процесуальних прав останнього апеляційним судом, зокрема щодо мовного питання, відсутності перекладача.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.01.2026 у справі № 175/6183/23 (провадження № 51-3412км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133708886>

2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

2.1. Територіальна підсудність (ст. 32 КПК)

2.1.1. Направлення кримінального провадження з місцевого суду до ВАКС супровідним листом за підписом голови суду без судового рішення за відсутності спору про підсудність не має наслідком визнання зібраних у справі доказів недопустимими

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначає, що кримінальне провадження було передано з місцевого суду до ВАКС на підставі ухвали голови місцевого суду, а не рішення апеляційного суду, тобто з порушенням вимог ст. 34 КПК, а відтак це провадження розглянуто незаконним складом суду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що суди обох інстанцій у своїх рішеннях вказали, що хоча кримінальне провадження і було передано з місцевого суду до ВАКС без судового рішення всупереч вимог кримінального процесуального закону, проте за відсутності спору про підсудність, його скерування до цього суду супровідним листом за підписом голови місцевого суду не має наслідком визнання зібраних у справі доказів недопустимими.

Не вбачає у цьому істотних порушень і колегія суддів ККС, оскільки відповідно до п. 202 Розділу XI «Перехідні положення» КПК, у редакції Закону «Про Вищий антикорупційний суд» із змінами, внесеними Законом «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у зв'язку з прийняттям Закону «Про Вищий антикорупційний суд»» від 12.07.2018 № 2509 VIII, з дня початку роботи ВАКС кримінальні провадження щодо злочинів, віднесених цим Кодексом до підсудності ВАКС, судовий

розгляд у судах першої та апеляційної інстанцій яких не закінчено до дня початку роботи ВАКС, передаються до ВАКС для розгляду в установленому цим Кодексом порядку.

Таким чином, оскільки кримінальне провадження було передано для розгляду до ВАКС в порядку, визначеному законом, відсутні обґрунтовані підстави вважати, що це провадження розглянуто з порушенням правил підсудності.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 758/3123/16 (провадження № 51-1198км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133828710>

2.2. Відмова від захисника або його заміна (ст. 54 КПК)

2.2.1. Порушене місцевим судом питання про відповідальність адвоката перед Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури через неналежну процесуальну поведінку під час виконання ним професійних обов'язків та відмова обвинуваченого від захисника з таких підстав унеможлиблює перегляд справи за участю цього захисника

Позиція судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 185 КК.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що апеляційний суд порушив право обвинуваченого на захист, належним чином не розглянув його клопотання про заміну захисника, який здійснював захист за призначенням, на іншого захисника за рахунок держави, та продовжив розгляд кримінального провадження за участю захисника, щодо компетентності якого обвинувачений висловив сумнів і недовіру.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що за загальним правилом, передбаченим п. 3 ч. 3 ст. 42 КПК, підозрюваний, обвинувачений має право на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження. Проте під час розгляду кримінального провадження стосовно обвинуваченого суд апеляційної інстанції зазначених вимог закону не дотримався.

Обвинувачений в судовому засіданні в апеляційному суді (відповідно до журналу та аудіозапису цього судового засідання) заявив клопотання про відмову від захисника, мотивуючи його сумнівами щодо компетентності останнього. Незважаючи на висловлені обвинуваченим доводи та заявлену захиснику недовіру, апеляційний суд продовжив судовий розгляд за участю вказаного захисника, не надавши належної оцінки таким доводам та не перевіривши їх обґрунтованості.

При цьому з матеріалів справи видно, що сумніви обвинуваченого щодо належного здійснення захисту не були безпідставними, оскільки місцевий суд порушив питання про відповідальність адвоката перед Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури у зв'язку з неналежною процесуальною поведінкою під час виконання своїх професійних обов'язків адвоката у цьому кримінальному провадженні, у тому числі коли обвинувачений перебував під вартою. Зазначене вимагало від суду апеляційної інстанції особливої ретельності під час вирішення цього питання, чого зроблено не було.

За таких обставин колегія суддів ККС дійшла висновку, що суд апеляційної інстанції допустив істотні порушення вимог кримінального процесуального закону, зокрема ч. 2 ст. 54, статей 22 та 412 КПК, які призвели до обмеження права засудженого на захист.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 390/26/23 (провадження № 51-3674км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133708879>

3. Докази і доказування

3.1. Докази (ст. 84 КПК)

3.1.1. Заява про вчинення злочину не є доказом у кримінальному провадженні, а виступає підставою для відповідного реагування органів досудового розслідування, внесення ними відомостей до ЄРДР за фактами, викладеними в такій заяві, та здійснення їх перевірки, як і не є доказом витяг з ЄРДР. Посилання у судових рішеннях на ці процесуальні документи як на докази, що підтверджують винуватість обвинуваченого, хоча і є неправильним, проте не може вважатися істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, яке суттєво впливає на їх законність

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що в основу обвинувального вироку були покладені витяг з ЄРДР та протокол прийняття заяви потерпілої про вчинення кримінального правопорушення, які в розумінні ст. 84 КПК не є доказами.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначає, що заява про вчинення злочину не є доказом у кримінальному провадженні, а виступає підставою для відповідного реагування органів досудового розслідування, внесення ними відомостей до ЄРДР за фактами, викладеними в такій заяві, та здійснення їх перевірки, як і не є доказом витяг з ЄРДР.

Дослідження вказаних процесуальних документів має ключове значення для з'ясування процесуальних підстав для початку досудового розслідування у тих випадках, коли за попередньою кваліфікацією кримінального правопорушення кримінальне провадження може бути розпочате лише за заявою потерпілого (провадження приватного обвинувачення), а також дотримання вимог ч. 3 ст. 214 КПК, яка забороняє проведення слідчих (розшукових) дій, окрім огляду місця події, до внесення відомостей про вчинений злочин до ЄРДР.

Посилання у судових рішеннях на ці процесуальні документи як на докази, що підтверджують винуватість обвинуваченого, хоча і є неправильними, проте не можуть вважатися істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, яке б суттєво вплинуло на їх законність.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.01.2026 у справі № 753/7920/18 (провадження № 51-2123км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133782728>

3.2. Належність доказів (ст. 85 КПК)

3.2.1. Відеоматеріали та скріншоти офіційних сайтів рф з поіменним списком усіх депутатів, які брали участь у засіданнях державної думи рф, можуть бути визнані допустимими доказами у кримінальному провадженні, якщо оригінали документів неможливо отримати за допомогою доступних правових процедур, і таку інформацію було здобуто та здійснено її огляд без порушень фундаментальних конвенційних чи конституційних прав людини

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 110 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що під час досудового та судового слідства не здобуто переконливих доказів того, що обвинувачений брав участь у засіданнях державної думи рф і голосував стосовно вказаних у вирокі питань, адже відеоматеріали, скріншоти сторінок в мережі «Інтернет» суд не міг брати до уваги через неможливість їх перевірки на законність і допустимість. Наголошує, що в основу обвинувального вироку суд поклав докази, які не є оригіналами та які сторона обвинувачення збрала не у встановлений законом спосіб, адже всі вони були отримані шляхом здійснення копій з мережі «Інтернет», що вказує на їх недопустимість і неналежність у розумінні статей 85, 86 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що визнаючи хибними доводи захисника щодо неможливості перевірити на предмет першоджерела відеоматеріали та скріншоти з поіменним списком усіх депутатів, які брали участь у засіданнях державної думи рф, а також те, чи брав обвинувачений участь у цих засіданнях та голосуванні з вказаних вище питань, колегія суддів апеляційного суду звернула увагу на те, що сайт державної думи рф містить пошуковий рядок для віднайдення назв нормативних актів із зазначенням даних про депутатів, які за них голосували. На сторінці нормативного акта, у голосуванні за який, за версією слідства, брав участь обвинувачений, дійсно є інформація про те, що обвинувачений підтримав цей законопроект, як про це вказано в протоколі огляду. Інформація на сайті державної думи рф є загальнодоступною і не викликає сумнівів у її достовірності. Крім того, інформацію про прийняття державною думою рф цього рішення було опубліковано в офіційних джерелах масової інформації рф.

Керуючись положеннями ст. 99 КПК, згідно з якими для підтвердження змісту документа можуть бути визнані допустимими й інші відомості, якщо оригінал документа не може бути отриманий за допомогою доступних правових процедур, та беручи до уваги, що в цьому кримінальному провадженні неможливо отримати оригінали вказаних протоколів з відповідними голосуваннями через збройну агресію рф проти України, апеляційний суд обґрунтовано визнав згадані відеоматеріали та скріншоти належними й допустимими доказами, зауваживши при цьому, що вина обвинуваченого підтверджується й іншими доказами, які суд оцінив разом у сукупності та взаємозв'язку.

Колегія суддів ККС вказала, що не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону зумовлює недопустимість доказу. Закон зобов'язує суд визначити допустимість доказу з урахуванням того, чи було допущено порушення КПК істотним і яким чином воно перешкоджало забезпеченню та реалізації прав і свобод особи. Для визнання доказу недопустимим на підставі ч. 1 ст. 87 КПК суд повинен указати, наслідком порушення якого саме фундаментального права або свободи стало отримання цього доказу, посилаючись на норми Конституції України та/або міжнародних договорів, якими гарантуються ці права та свободи, і має обґрунтувати, чому він вважає, що порушення фундаментального права або свободи є настільки істотним, що зумовило визнання доказу недопустимим.

Колегія суддів ККС не має підстав вважати, що інформацію з мережі «Інтернет» було здобуто та здійснено її огляд з порушенням конвенційних або конституційних прав обвинуваченого.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.01.2026 у справі № 607/5522/23 (провадження № 51-4638км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133475377>

3.3. Допустимість доказу (ст. 86 КПК)

3.3.1. Оцінка доказів здійснюється відповідно до положень статей 85–87, 94 КПК, які визначають правила належності, допустимості та достовірності доказів. Недотримання вимог ДСТУ не тягне за собою визнання доказів недопустимими, оскільки відповідні стандарти не можуть превалювати над положеннями КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 111 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що носій інформації – диск DVD-R як доказ суди не досліджували та не визнавали речовим доказом. Крім того, не встановлено, чи є збережена на ньому інформація такою, зняття якої здійснено у спосіб, що відповідає вимогам ДСТУ ISO/IEC 27037:2017 «Інформаційні технології. Методи захисту. Настанови щодо ідентифікації, збирання, здобуття та збереження цифрових доказів».

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС звернула увагу на те, що збирання доказів у кримінальному провадженні здійснюється з урахуванням вимог, визначених КПК. Зокрема, ч. 1 ст. 84 КПК передбачає, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд встановлюють наявність або відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Оцінка доказів здійснюється відповідно до положень статей 85–87, 94 КПК, які визначають правила належності, допустимості та достовірності доказів.

Отже, вирішуючи питання щодо дотримання або недотримання вимог ДСТУ, колегія суддів ККС виходить з того, що відповідні стандарти не можуть превалювати над положеннями КПК.

Колегія суддів ККС також зазначила, що відомості, зафіксовані на диску, який є додатком до протоколу, були отримані у порядку, передбаченому главою 20 КПК.

Таким чином, суди попередніх інстанцій, дотримуючись положень ст. 94 КПК, оцінили докази у цій справі з точки зору належності, допустимості та достовірності, у зв'язку з чим касаційний суд не вбачає, що під час оцінки доказів було допущено істотні порушення вимог кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.01.2026 у справі № 522/9890/23 (провадження № 51-6109км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719636>

4. Процесуальні витрати

4.1. Види процесуальних витрат (ст. 118 КПК)

4.1.1. У КПК не передбачено стягнення судового збору з учасників судового провадження при вирішенні цивільного позову в межах кримінального провадження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК. Також стягнули з ФОП (власника транспортного засобу, цивільного відповідача) на користь держави судовий збір у розмірі 15 780,37 грн.

У касаційній скарзі цивільний відповідач ФОП зазначає, що суди безпідставно стягнули з нього судовий збір.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено посилання на стягнення з ФОП судового збору в розмірі 15 780,37 грн на користь держави.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що поняття «судові витрати» є більш широким, ніж поняття «процесуальні витрати». Вичерпний перелік видів процесуальних витрат міститься у ст. 118 КПК, а їхній розподіл регламентовано ст. 124 цього Кодексу. Зокрема, законодавець визначив такі види процесуальних витрат, які складаються: з витрат на правову допомогу; з витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження; з витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів; з витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів.

Тож доводи касаційної скарги цивільного відповідача щодо безпідставності стягнення з нього на користь держави судового збору є обґрунтованими, оскільки кримінальний процесуальний закон не передбачає стягнення судового збору з учасників судового провадження при вирішенні цивільного позову в межах кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.01.2026 у справі № 571/244/25 (провадження № 51-2214км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133421571>

4.2. Витрати на правову допомогу (ст. 120 КПК)

4.2.1. КПК не містить норм щодо вирішення питання про процесуальні витрати після ухвалення вироку суду. Усі питання щодо процесуальних витрат, зокрема й витрат на правову допомогу, вирішуються під час ухвалення вироку, про що зазначається відповідно в мотивувальній та резолютивній частині вироку.

Апеляційний суд не має формальних перешкод для самостійного вирішення питань, пов'язаних з відшкодуванням процесуальних витрат, які не були з певних причин вирішені місцевим судом, безвідносно обґрунтованості чи необґрунтованості причин такого невирішення. Однак факт реальної сплати коштів у готівковому чи безготівковому вигляді у певній сумі та їх отримання адвокатом має бути належним чином підтверджений

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі представник потерпілих та законного представника потерпілого стверджує, що судом першої інстанції безпідставно не стягнуто з обвинуваченого на користь потерпілих витрати на правову професійну допомогу.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що у судовому засіданні місцевого суду під час судових дебатів представник цивільних позивачів адвокат зробив заяву про те, що розмір та докази на підтвердження понесених витрат на правову допомогу будуть подані відповідно до вимог ЦПК після ухвалення судового рішення в справі.

Після закінчення судових дебатів адвокат подав через підсистему «Електронний суд» клопотання про долучення доказів щодо понесених витрат на професійну правову допомогу. У заяві, долученій до клопотання, адвокат з посиланням на ч. 1 ст. 246 ЦПК просив стягнути з обвинуваченого на користь законного представника потерпілого витрати на професійну правничу допомогу в розмірі 33 000 грн.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні вимог про стягнення витрат на правничу допомогу, оскільки адвокат, посиляючись на положення ч. 1 ст. 246 ЦПК, не навів поважних причин того, що ним не можуть бути подані докази, що підтверджують розмір понесених витрат, до закінчення судових дебатів.

Окрім того, як указав суд, заява адвоката про вирішення питання про зазначені витрати, подана в порядку, визначеному ч. 1 ст. 246 ЦПК, не відповідала вимогам КПК, адже чинний КПК не містить норм щодо вирішення питання про процесуальні витрати після ухвалення вироку суду, й усі питання щодо процесуальних витрат, зокрема й витрат на правову допомогу, вирішуються під час ухвалення вироку, про що зазначається відповідно в мотивувальній та резолютивній частині вироку.

Представник потерпілих, адвокат не погодившись з вироком місцевого суду, зокрема щодо відмови у стягненні із обвинуваченого на користь потерпілих витрат

на правову допомогу, подав апеляційну скаргу та просив, окрім іншого, стягнути із засудженого на користь потерпілих витрати, які були понесені в судах першої та апеляційної інстанцій.

Апеляційний суд погодився із рішенням суду першої інстанції щодо відмови у задоволенні вимог про стягнення витрат на правничу допомогу, оскільки всі документи на підтвердження затраченого адвокатом часу у цій справі були подані після видалення суду до нарадчої кімнати, що не передбачено кримінальним процесуальним законодавством.

Вирішуючи питання про обґрунтованість позиції суду апеляційної інстанції в частині стягнення витрат на правничу допомогу, зокрема стосовно того, що суд апеляційної інстанції самостійно не вирішив усі питання, які пов'язані з відшкодуванням процесуальних витрат, що не були вирішені місцевим судом, колегія суддів ККС вбачає необхідним вказати таке.

У матеріалах провадження містяться копії договорів про надання правничої допомоги між потерпілими та адвокатом; копія заяви про стягнення із обвинуваченого на користь потерпілих витрат на професійну правничу допомогу в розмірі 33 000 грн; узгодження оплати правової допомоги та акти приймання виконання робіт, згідно з якими вартість представництва інтересів та правової допомоги потерпілій при розгляді кримінального провадження у місцевому суді, підготовка та подання процесуальних документів протягом вересня становить 15 000 грн, а також вартість правової допомоги потерпілому за надання аналогічної допомоги за період серпня 2023 по липень 2024 становить 18 000 грн.

Апеляційний суд дійсно не мав формальних перешкод для самостійного вирішення питань, пов'язаних з відшкодуванням процесуальних витрат, які не були з певних причин вирішені місцевим судом, безвідносно обґрунтованості чи необґрунтованості причин такого не вирішення.

Однак факт реальної сплати коштів у готівковому чи безготівковому вигляді у певній сумі та їх отримання адвокатом має бути належним чином підтверджений. Належних документів про рух коштів між потерпілими та їх представником не було надано ні під час провадження у місцевому суді, ні під час апеляційного чи касаційного розгляду, тому у апеляційного суду безвідносно наведеної в оскаржуваній ухвалі позиції щодо процесуальних витрат не було підстав для стягнення із обвинуваченого на користь потерпілих витрат на професійну правничу допомогу в розмірі 33 000 грн. Такої можливості з аналогічних причин немає і в суду касаційної інстанції.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.01.2026 у справі № 458/465/22 (провадження № 51-2679км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719595>

5. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

5.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому (ст. 127 КПК)

5.1.1. Розмір відшкодування моральної шкоди не є сталою величиною і визначається судом індивідуально з урахуванням характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого, ступеня вини особи, яка завдала такої шкоди, обставин справи та засад розумності й справедливості

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК. Також стягнуто з ФОП (власника транспортного засобу, цивільного відповідача) на користь потерпілої моральну шкоду, завдану смертю сина, в розмірі 652 000 грн, а на користь потерпілих – моральну шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, в розмірі по 200 000 грн кожному.

У касаційній скарзі цивільний відповідач ФОП зазначає, що розмір стягнутих з нього сум моральної шкоди є завищеним.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, виключено посилання на стягнення з ФОП судового збору на користь держави.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що гроші виступають еквівалентом завданої моральної шкоди. Грошові кошти, як загальний еквівалент всіх цінностей, в економічному розумінні «трансформують» шкоду в загальнодоступне вираження, а розмір відшкодування «обчислює» шкоду. Розмір визначеної компенсації повинен, хоча б наближено, бути мірою моральної шкоди та справедливої сатисфакції потерпілому. При визначенні компенсації моральної шкоди враховуються характер правопорушення, глибина фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступінь вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, інші обставини, які мають істотне значення, вимоги розумності і справедливості.

Розмір відшкодування моральної шкоди перебуває у взаємозв'язку з фізичним болем, моральними стражданнями, іншими немайновими втратами, яких зазнала потерпіла особа.

Тож, розмір відшкодування моральної шкоди не є сталою величиною, а визначається судом в кожному конкретному випадку з урахуванням всіх обставин справи.

Колегія суддів ККС погодилась з висновками апеляційного суду за результатом оцінки вироку місцевого суду в частині мотивування підстав до задоволення цивільного позову та вважає, що розмір відшкодування моральної шкоди було визначено, виходячи із засад розумності, виваженості та справедливості, а також з урахуванням фізичних та моральних страждань потерпілих, одні з яких безповоротно втратили батька та сина, а інші – отримали внаслідок ДТП тілесні ушкодження середньої тяжкості. Потерпілими перенесені

моральні страждання у виді порушення звичного способу та ритму життя, необхідності тривалого лікування, стороннього догляду, емоційної напруги, тривоги, стресу, відчуття болю та безпорадності.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.01.2026 у справі № 571/244/25 (провадження № 51-2214км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133421571>

II. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

б. Загальні положення досудового розслідування

б.1. Початок досудового розслідування (ст. 214 КПК)

б.1.1. Неналежне ведення ЄРДР не може спростовувати або підтверджувати належність та допустимість всього обсягу доказів, зібраних у кримінальному провадженні, або спростовувати встановлені органом досудового розслідування обставини. Для того щоб розпочати досудове розслідування у внесених до ЄРДР відомостях, достатньо зазначити лише короткий виклад обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Такі дії є цілком виправданими з огляду на необхідність тримати у таємниці відомості щодо початку досудового розслідування з метою збереження важливих доказів у кримінальному провадженні та забезпечення виконання основних завдань кримінального судочинства.

Внесення відомостей до ЄРДР пізніше визначеного ст. 214 КПК строку (24 години) не є таким порушенням вимог кримінального процесуального закону, яке тягнуло б за собою визнання всіх зібраних доказів у кримінальному провадженні недопустимими

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту вказує про порушення органом досудового розслідування вимог КПК при внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що суди обох інстанцій правильно відхилили доводи сторони захисту щодо порушення органом досудового розслідування вимог КПК при внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, вказавши на те, що на момент їх внесення органу досудового розслідування вже були відомі дата, час і місце вчинення злочину, анкетні дані, посада та місце роботи особи, яка може бути причетною до його вчинення, а також розмір неправомірної вигоди та найменування суб'єкта підприємницької діяльності, у якого вимагали цю вигоду. Хоча ці дані у внесених до ЄРДР відомостях зазначені не були, їх відсутність у цих відомостях не може свідчити про істотне порушення стороною обвинувачення вимог кримінального процесуального закону, оскільки неналежне ведення ЄРДР не може спростовувати

або підтверджувати належність та допустимість всього об'єму доказів, зібраних у кримінальному провадженні, або спростовувати встановлені органом досудового розслідування обставини.

Для того, щоб розпочати досудове розслідування внесених до ЄРДР відомостей, достатньо зазначити лише короткий виклад обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Такі дії є цілком виправданими з огляду на необхідність тримати у таємниці відомості щодо початку досудового розслідування з метою збереження важливих доказів у кримінальному провадженні та забезпечення виконання основних завдань кримінального судочинства.

Разом із тим, внесення відомостей до ЄРДР пізніше визначеного ст. 214 КПК строку (24 години) не є таким порушенням вимог кримінального процесуального закону, яке б тягнуло за собою визнання всіх зібраних доказів у кримінальному провадженні недопустимими. Водночас факт відсутності в матеріалах справи витягу з ЄРДР у кримінальному провадженні з датою друку 02.11.2015, з огляду на наявність у цих матеріалах витягу з ЄРДР, датованого 10.12.2015, жодним чином не впливає на законність і обґрунтованість зібраних у провадженні доказів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 758/3123/16 (провадження № 51-1198км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133828710>

6.1.2. Якщо процесуальне рішення про визначення слідчих, що здійснюватимуть досудове розслідування, прийнято не у формі постанови, а у формі доручення, однак його зміст, структура й обсяг викладеної інформації відповідають вимогам КПК, то таке рішення слід визнавати належним процесуальним рішенням про визначення слідчих. За таких обставин відсутні підстави вважати, що досудове розслідування здійснено неуповноваженими особами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: вироком місцевого суду особу засуджено за ч. 1 ст. 286 КК. Суд апеляційної інстанції скасував цей вирок і закрит кримінальне провадження на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи й вичерпанням можливості їх отримати.

У касаційній скарзі прокурор вважає, що вказівка апеляційного суду на те, що постанови про призначення групи прокурорів, а також повідомлення начальника слідчого відділу управління поліції про призначення групи прокурорів не містили підпису заступника керівника місцевої прокуратури, не підтверджується належними і допустимими доказами.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що суд апеляційної інстанції визнав переконливими доводи захисника про здійснення досудового розслідування неуповноваженими особами, оскільки доручення начальника

слідчого відділу управління поліції про проведення досудового розслідування підписано іншою особою, а саме начальником відділення слідчого відділу.

Посилаючись на приписи статей 39, 110 і ч. 1 ст. 214 КПК, згідно з якими, крім постанови про призначення (визначення) прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, в матеріалах кримінального провадження має міститися рішення керівника органу досудового розслідування про призначення (визначення) групи слідчих, що здійснюватимуть досудове розслідування, визначення старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих, яке має бути у формі, що відповідає визначеним кримінальним процесуальним законам вимогам до процесуального рішення у формі постанови, а відсутність такого процесуального рішення в матеріалах кримінального провадження обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані не уповноваженою на те особою, апеляційний суд, перевіrivши матеріали кримінального провадження, зробив такі висновки:

- постанова про призначення (визначення) групи слідчих до матеріалів кримінального провадження не долучалася;

- натомість у справі є доручення про проведення досудового розслідування, згідно з яким начальник слідчого відділу відповідно до вимог статей 39 і 214 КПК доручив слідчому провести досудове розслідування за фактом ДТП, вжити всіх заходів щодо всебічного, повного й неупередженого дослідження всіх обставин кримінального правопорушення та прийняти законне процесуальне рішення в передбачені законом строки;

- вирішуючи питання про відповідність указаного доручення вимогам КПК, колегія суддів має обґрунтований сумнів щодо його підписання начальником слідчого відділу, адже, як дійсно вказав захисник, наявний підпис візуально схожий з підписом начальника відділення. При цьому в суді першої інстанції прокурор, як убачається із журналу судового засідання, не заперечував, що цей підпис не належить начальнику слідчого відділу, і вказував що начальник відділення має права керівника органу досудового розслідування;

- ураховуючи, що встановити, кому саме належить підпис на дорученні, – начальнику слідчого відділу чи начальнику відділення не вдалося, оскільки суд першої інстанції відмовив у призначенні почеркознавчої експертизи та/або виклику начальника слідчого відділу для надання пояснень стосовно цього, наявне в матеріалах справи доручення не можна вважати таким, що містить всі визначені кримінальним процесуальним законом реквізити, а саме прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла таке рішення, та її підпис, що дають підстави для його віднесення до процесуального рішення, яким належно визначено слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування у кримінальному провадженні.

Колегія суддів ККС не погодилася з таким рішенням суду апеляційної інстанції. Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, постанови про призначення групи прокурорів, а також повідомлення начальнику слідчого відділу про призначення групи прокурорів містять підпис заступника керівника місцевої прокуратури. Крім того, склад групи прокурорів у цьому кримінальному

провадженні видно із витягу ЄРДР. Доручення начальника слідчого відділу слідчому про проведення досудового розслідування за змістом, структурою та обсягом інформації відповідає вимогам статей 39 і 214 КПК, містить підпис начальника слідчого відділу. Ці процесуальні рішення були предметом безпосереднього дослідження суду першої інстанції і сторона захисту мала можливість ознайомитися з ними.

Беручи до уваги наведене, якщо процесуальне рішення про визначення слідчих, що здійснюватимуть досудове розслідування, прийнято не у формі постанови, а у формі доручення, однак зміст, структура й обсяг викладеної в ньому інформації відповідають вимогам КПК, то потрібно визнавати, що у відповідному кримінальному провадженні є процесуальне рішення, яким належно визначено слідчих, що здійснюватимуть досудове розслідування, касаційний суд не має підстав вважати, що досудове розслідування було здійснено з порушенням конвенційних або конституційних прав обвинуваченої.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.01.2026 у справі № 752/27317/18 (провадження № 51-1974км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133656468>

6.2. Підслідність (ст. 216 КПК)

6.2.1. Оскільки з метою забезпечення ефективності й оперативності здійснення невідкладних слідчих та інших процесуальних дій проведення досудового розслідування в цьому кримінальному провадженні було доручено слідчим СБУ і здійснювалось (ними) лише на початкових стадіях його проведення, а надалі було передано за підслідністю до НАБУ, що узгоджується з вимогами ст. 214 КПК, то порушення підслідності відсутні

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що досудове розслідування в кримінальному провадженні було проведено неуповноваженим органом з порушенням правил підслідності, що є підставою для визнання зібраних доказів недопустимими.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що спростовуючи доводи сторони захисту про порушення правил підслідності у кримінальному провадженні, розслідування якого віднесено до компетенції НАБУ (до початку діяльності НАБУ повноваження щодо розслідування таких злочинів мали здійснювати слідчі органів прокуратури), а не СБУ, суди першої та апеляційної інстанцій у своїх рішеннях обґрунтовано вказали на те, що з метою забезпечення ефективності та оперативності проведення невідкладних слідчих та інших процесуальних дій постановою першого заступника Генерального прокурора України проведення досудового розслідування в кримінальному провадженні було доручено слідчим СБУ і здійснювалось лише на початкових стадіях його

проведення, а в подальшому було передано за підслідністю до НАБУ, що узгоджується з вимогами ст. 214 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 758/3123/16 (провадження № 51-1198км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133828710>

7. Негласні слідчі (розшукові) дії

7.1. Слідчий суддя, який здійснює розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 247 КПК)

7.1.1. Розгляд клопотань уповноважених працівників оперативних підрозділів чи слідчого / прокурора про проведення НСРД у межах оперативної справи або в межах кримінального провадження може здійснюватися не лише головою апеляційного суду чи його заступниками, а й іншими слідчими суддями, призначеними в порядку, визначеному ст. 247 КПК та Законом «Про судоустрій і статус суддів»

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту звертає увагу на те, що дозвіл на проведення НСРД у межах контррозвідувальної справи давали судді, які не перебували на адміністративних посадах голови чи заступника голови апеляційного суду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що відповідно до положень ст. 247 КПК у редакції, яка діяла на час ухвалення цих рішень, розгляд клопотань, який віднесений згідно з положеннями гл. 21 КПК до повноважень слідчого судді, здійснюється головою або за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

За правилами п. 9 Закону «Про судоустрій і статус суддів», який діяв на момент розгляду цих клопотань, голова апеляційного суду здійснює повноваження слідчого судді та призначає з числа суддів апеляційного суду суддів (суддю) для здійснення таких повноважень у випадках, передбачених процесуальним законом.

Тому, з урахуванням цих норм, розгляд клопотань уповноважених працівників оперативних підрозділів чи слідчого/прокурора про проведення НСРД у межах оперативної справи або в межах кримінального провадження здійснювався не лише головою апеляційного суду чи його заступниками, а й іншими слідчими суддями, призначеними у порядку, визначеному цими нормами.

Стороною захисту не було надано суду доказів на підтвердження того, що судді не були слідчими суддями апеляційного суду станом на час розгляду ними цих клопотань і не мали відповідних повноважень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 758/3123/16 (провадження № 51-1198км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133828710>

8. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

8.1. Відкриття матеріалів іншій стороні (ст. 290 КПК)

8.1.1. Невідкриття у порядку ст. 290 КПК медичної документації потерпілої, на підставі якої сформовано висновок судово-медичної експертизи, з врахуванням відсутності доказів порушення стороною захисту питання про відкриття цих документів на стадії виконання вимог ст. 290 КПК, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону та не зумовлює визнання вказаного експертного дослідження недопустимим доказом. Втрата медичної картки після проведення експертизи не спростовує достовірності висновків експерта, не нівелює проведених досліджень та не ставить під сумнів зроблені на їх основі висновки

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що сторона захисту ще на стадії судового розгляду клопотала про надання для ознайомлення медичної документації, яку експерт використовував при складанні висновку, проте судом було відмовлено в задоволенні такого клопотання

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що судом апеляційної інстанції було задоволено клопотання сторони захисту та надано доручення слідчому здійснити тимчасовий доступ до медичної картки потерпілої із архіву лікарні з можливістю її вилучення (зняття її копії) для надання апеляційному суду та відповідно до вимог ч. 6 ст. 333 КПК зобов'язано прокурора надати доступ до матеріалів, отриманих внаслідок даної слідчої дії.

За інформацією, наданою заступником керівника прокуратури, медична картка потерпілої в архіві лікарні відсутня, також ця медична документація була відсутня і в матеріалах кримінального та наглядового провадження, які зберігаються в архіві прокуратури. Крім того, управлінням поліції призначено службове розслідування за фактом можливої втрати медичної картки потерпілої, вилученої в рамках досудового розслідування кримінального провадження за обвинуваченням засудженого за ч. 1 ст. 121 КК, та повідомлено про часткове відновлення медичної документації потерпілої, яка зберігається на електронних носіях.

Відповідно до висновку експерта вихідними даними дослідження експерта були довідка із лікарні, прошита та пронумерована медична карта потерпілої, одна рентгенограма, два СД диски МРТ, диск CD з відеозаписом з камери відео спостереження, розташованої в приміщенні ресторану.

При цьому експерт пояснила, що на титульному листі будь-якої медичної карти стаціонарного хворого, під час виписки хворого, лікуючий лікар зазначає заключний діагноз, з яким людина виписана зі стаціонару. Згідно заключного діагнозу, що містився на титульному листі медичної картки потерпілої, було вказано:

«Закрита черепно-мозкова травма. Забій головного мозку. Перелом скроневої кістки праворуч з переходом на середню черепну ямку. Забій м'яких тканин голови. Вміст етилового спирту в крові 1,56%». Чому в цьому діагнозі не було зазначено про такий діагноз, як розрив барабанної перетинки, вона відповісти не могла, адже такий діагноз вписує лікуючий лікар. Одночасно, експерт вказала, що вона не могла не врахувати такий діагноз при виявленні і визначенні ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, адже він об'єктивно описаний ЛОР лікарем у медичній документації.

Таким чином, висновок експерта за результатами проведення судово-медичної експертизи ґрунтується на комплексі наданої медичної документації та інших наведених вище даних, які експерт сприймала безпосередньо, та висновки якого підтвердила як в суді першої, так і апеляційної інстанції.

З огляду на наведене, колегія суддів ККС вважає, що у даній ситуації, зважаючи на статті 22, 290, 412 КПК у їх взаємозв'язку, істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону було би невідкриття слідчими органами стороні захисту саме висновку експерта, що могло зумовити визнання його недопустимим доказом на підставі ст. 87 зазначеного Кодексу. Тоді як, не відкриття у порядку ст. 290 КПК медичної документації потерпілої, на підставі якої сформовано даний висновок, у цьому випадку, з врахуванням відсутності доказів порушення стороною захисту питання про відкриття цих документів на стадії виконання ст. 290 КПК, на переконання колегії суддів, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону та не зумовлює визнання вказаного експертного дослідження недопустимим доказом.

Колегія суддів ККС вважає відповідь апеляційного суду на доводи сторони захисту ґрунтовною та додатково зазначає, що втрата медичної картки після проведення експертизи не спростовує достовірності висновків експерта, не нівелює проведених досліджень та не ставить під сумнів зроблені на їх основі висновки.

Крім того, з матеріалів кримінального провадження убачається, що медична документація була долучена під час судового засідання в апеляційному суді, проте сторона захисту у подальших засіданнях не заявляла клопотань про проведення повторної судово-медичної експертизи для перевірки висновків.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.01.2026 у справі № 753/7920/18 (провадження № 51-2123км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133782728>

9. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень

9.1. Загальні положення спеціального досудового розслідування (ст. 297-1 КПК)

9.1.1. У спеціальному судовому провадженні *in absentia* щодо особи, яка переховується на тимчасово окупованій території з метою ухилення від кримінальної відповідальності, право на захист забезпечується через обов'язкове представлення її інтересів захисником. Саме він як професійний адвокат може самостійно забезпечувати представлення позиції сторони захисту перед судом і те,

що така позиція не була обговорена з обвинуваченою, є логічною складовою процедури провадження, яке здійснюється *in absentia*

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 7 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що було порушено право на захист, оскільки захиснику невідома позиція засудженої.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що як вбачається з матеріалів провадження, ухвалою слідчого судді було надано дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування за підозрою обвинуваченої у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 7 ст. 111-1 КК, а ухвалою місцевого суду вирішено розглядуване кримінальне провадження здійснювати за відсутності обвинуваченої (*in absentia*) в порядку спеціального судового провадження.

Підставами прийняття вказаних судових рішень стала інформація про перебування обвинуваченої на тимчасово окупованій території, де остання переховувалася від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності.

Відповідно до ч. 2 ст. 297-1 КПК спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні, зокрема щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук. Наведеній нормі кореспондує положення ч. 3 ст. 323 КПК.

Здійснення провадження за відсутності обвинуваченої зумовлено діями саме цієї особи, яка переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошена в міжнародний розшук.

З метою забезпечення такій особі права на захист законом передбачено обов'язкове представлення інтересів такої особи захисником, оскільки забезпечення належного захисту спрямоване на забезпечення принципу змагальності у такому процесі.

Якщо особа, яка переховується від правосуддя, з'явиться, то вочевидь вона може приймати участь у провадженні як на етапі досудового розслідування, так і під час судового розгляду. Поки такої особи немає, її захисник забезпечує здійснення захисту самостійно. Тому саме він як професійний адвокат може самостійно забезпечувати представлення позиції сторони захисту перед судом і те, що така позиція не була обговорена з обвинуваченою, є логічною складовою процедури провадження, яке здійснюється *in absentia*.

Із матеріалів цієї справи вбачається, що як органом досудового розслідування, так і судами попередніх інстанцій було дотримано спеціальні положення КПК щодо вручення повісток, повідомлень, повідомлення про підозру та обвинувального акта обвинуваченій, яку зі стадії досудового розслідування представляв захисник.

Оскільки захисник активно представляв інтереси сторони захисту протягом всього провадження, а законність проведення провадження за відсутності обвинуваченої ні в кого в учасників, і в суду також, сумнівів не викликає, колегія суддів констатує відсутність порушення права на захист в провадженні з мотивів неузгодження позиції захисту адвоката із обвинуваченою.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.01.2026 у справі № 186/650/22 (провадження № 51-3289км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719639>

III. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

10. Підготовче провадження

10.1. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду (ст. 315 КПК)

10.1.1. Право на розгляд кримінального провадження колегіальним складом суду є додатковою гарантією неупередженого і справедливого судового розгляду та невід'ємною складовою права обвинуваченої особи на захист. Інформування обвинуваченого про можливість розгляду кримінального провадження стосовно нього колегіальним складом суду ще до початку судового розгляду дозволить підготуватись до реалізації такого права, і його рішення з цього питання буде виваженим та обґрунтованим. Тільки в такому випадку будуть дотримані засади кримінального провадження, в тому числі й забезпечення права на захист, а судовий розгляд буде справедливим

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 383, ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що в порушення вимог ч. 4 ст. 315 КПК суд у підготовчому судовому засіданні не роз'яснив обвинуваченому у вчиненні особливо тяжкого злочину права заявляти клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього колегіально у складі трьох суддів, що призвело до розгляду справи незаконним складом суду.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що за приписами ч. 4 ст. 315 КПК під час підготовчого судового засідання суд роз'яснює обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, право заявити клопотання

про розгляд кримінального провадження стосовно нього колегіально судом у складі трьох суддів.

Тобто, залежно від волевиявлення обвинуваченого у справах цієї категорії може застосовуватись одна з двох альтернативних судових процедур: загальний порядок судового розгляду суддею одноособово та колегією у складі трьох професійних суддів, що покликано сприяти дотриманню балансу між економією процесуальних засобів і гарантіями дотримання прав особи у кримінальному судочинстві.

Можливість вибору між одноособовим та колегіальним складом розгляду кримінального провадження передбачає обов'язок держави в особі її уповноважених органів та службових осіб забезпечити свободу цього вибору та його практичну реалізацію. Розгляд кримінального провадження судом першої інстанції колегіально у складі трьох суддів покликаний забезпечити додаткові гарантії особам, обвинуваченим у вчиненні особливо тяжких злочинів.

Крім того, інформування обвинуваченого про можливість розгляду кримінального провадження стосовно нього колегіальним складом суду ще до початку судового розгляду надасть йому можливість підготуватись до реалізації такого права і його рішення з цього питання буде виваженим та обґрунтованим. Тільки в такому випадку будуть дотримані засади кримінального провадження, в тому числі й забезпечення права на захист, а судовий розгляд буде справедливим.

Право на розгляд кримінального провадження колегіальним складом суду є додатковою гарантією неупередженого та справедливого судового розгляду та невід'ємною складовою права обвинуваченої особи на захист.

Недотримання зазначених вимог закону є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, оскільки може перешкодити суду постановити законне та обґрунтоване судові рішення.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, обвинувачений обвинувачувався, зокрема, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 307 КК, яке згідно з ч. 6 ст. 12 КК є особливо тяжким злочином.

З журналу та технічного запису судового засідання вбачається, що під час підготовчого судового засідання суд першої інстанції не виконав імперативної вимоги, визначеної в ч. 4 ст. 315 КПК, та не роз'яснив обвинуваченому його право на розгляд провадження колегіальним складом суду. Більше того, право на колегіальний розгляд кримінального провадження не було роз'яснено обвинуваченому аж до завершення судового розгляду та ухвалення обвинувального вироку.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.01.2026 у справі № 335/5886/21 (провадження № 51-7273км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133656417>

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

11. Провадження в суді апеляційної інстанції

11.1. Вимоги до апеляційної скарги (ст. 396 КПК)

11.1.1. Апеляційна скарга, подана батьком в інтересах сина, підписана цифровим підписом останнього, є їхньою спільною скаргою, оскільки має підпис особи, в інтересах якої її подано, і повною мірою виражає особисту волю особи, яка безпосередньо звернулася до суду

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя ВАКС повернув скаргу особі, яка її подала. Ап ВАКС закрила апеляційне провадження.

У касаційній скарзі скаржник стверджує про необґрунтоване закриття апеляційного провадження з підстав відсутності підпису його батька в апеляційній скарзі поданій в інтересах скаржника, з наявним у ній електронним підписом скаржника через що ця скарга не виражає особисту волю особи (батька), яка безпосередньо звернулася до суду.

Позиція ККС: скасовано ухвалу Ап ВАКС і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС зазначила, що, обґрунтовуючи своє рішення про закриття апеляційної провадження, суд апеляційної інстанції послався на те, що апеляційна скарга батька, подана в інтересах сина, не підписана особою, яка її подала, а наявність електронного цифрового підпису сина викликає обґрунтовані сумніви в тому, що ця скарга виражає особисту волю особи, яка безпосередньо звернулася до суду, оскільки з матеріалів справи вбачається, що син мав можливість самостійно звернутися до суду.

Водночас у своєму рішенні суд апеляційної інстанції зазначив, що виходячи із положень статей 60, 303 КПК батько не мав права подавати апеляційну скаргу в інтересах свого сина, а отже апеляційна скарга подана особою, яка не має права її подавати, та, як наслідок, відсутні підстави надавати оцінку доводам апеляційної скарги по суті, а тому апеляційне провадження за апеляційною скаргою батька в інтересах сина слід закрити як помилково відкрите.

Однак, на переконання колегії суддів ККС, зазначені висновки суду апеляційної інстанції є передчасними з огляду на таке.

Зі змісту оскаржуваної ухвали суду апеляційної інстанції видно, що суд установив відсутність підпису батька у поданій апеляційній скарзі в інтересах сина та зауважив, що наявність електронного цифрового підпису сина викликає обґрунтовані сумніви в тому, що ця скарга виражає особисту волю особи, яка безпосередньо звернулася до суду.

ККС зауважив, що в матеріалах провадження міститься апеляційна скарга, подана батьком в інтересах сина, з наявним в ній електронним підписом сина, тобто їх спільна скарга має підпис особи, в інтересах якої її подано.

Варто зазначити, що матеріали провадження не містять даних, які би підтверджували наявність будь-яких застережень з боку батька про те, що подана скарга засвідчена не його підписом, або не виражає його особисту волю у зверненні до суду.

Отже, касаційна скарга містить електронний підпис особи, інтересів якої вона стосується, через що можна дійти висновку, що ця скарга подана саме сином.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.01.2026 у справі № 991/12016/25 (провадження № 51-4694км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133421661>

11.2. Істотні порушення вимог кримінального процесуального закону (ст. 412 КПК)

11.2.1. Нерозгляд доводів апеляційної скарги або перевірка судового рішення, яке не є предметом апеляційного оскарження, свідчить про істотне порушення вимог кримінального закону, що відповідно до положень п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК є підставою для скасування ухвали апеляційного суду. Наступні стадії кримінального провадження не усувають обов'язку суду апеляційної інстанції надати належну оцінку судовому рішенню, законність якого була оскаржена у встановленому законом порядку

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя надав дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні. Не погоджуючись із цим рішенням слідчого судді, захисник подав апеляційну скаргу. Крім того, слідчий суддя іншою ухвалою доручив центру з надання безоплатної правничої допомоги призначити захисника підозрюваному для здійснення захисту за призначенням на одну процесуальну дію, а саме на розгляд клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування. Апеляційний суд відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою захисника на ухвалу слідчого судді про призначення захисника.

У касаційній скарзі захисник указує, що оскаржив рішення слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування. Проте апеляційний суд переглянув зовсім іншу ухвалу слідчого судді, яку він не оскаржував, а саме про призначення захисника підозрюваному для здійснення захисту за призначенням на одну процесуальну дію.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що з матеріалів провадження видно, що захисник, не погоджуючись з ухвалою слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні стосовно підозрюваного, подав апеляційну скаргу.

Натомість в основу рішення про відмову у відкритті провадження за апеляційною скаргою захисника на ухвалу слідчого судді апеляційний суд поклав інше рішення місцевого суду – про призначення захисника. Отже, апеляційний суд фактично не виконав покладений на нього обов'язок апеляційного перегляду, а ухвала не відповідає вимогам вмотивованості.

Колегія суддів ККС зазначила, що нерозгляд доводів апеляційної скарги або перевірка судового рішення, яке не є предметом апеляційного оскарження, свідчить про істотне порушення вимог кримінального закону, що відповідно до положень п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК є підставою для скасування ухвали апеляційного суду.

Доводи прокурора про те, що кримінальне провадження вже перебуває на розгляді суду і, відповідно, повноваження слідчого судді припинилися, не мають бути підставою для залишення без перевірки законності ухвали апеляційного суду.

Касаційний суд неодноразово зазначав, що наступні стадії кримінального провадження не усувають обов'язку суду апеляційної інстанції надати належну оцінку судовому рішенню, законність якого була оскаржена у встановленому законом порядку.

Суд касаційної інстанції здійснює перевірку не повноважень слідчого судді на момент касаційного розгляду, а законності та обґрунтованості ухвали апеляційного суду, постановленої за результатами перегляду рішення слідчого судді.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.01.2026 у справі № 461/7056/25 (провадження № 51-3816км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133421604>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2026. – 58 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua